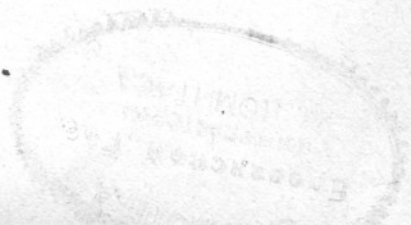

Ե ՐԳԻ ԴՆԵՐՆԵՐ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՁԲ 237

«ՍՈՎԵՏԱԿԱՅ ԳՐՈՂ»
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ—1982

ԳՄԴ 85.29
Ո 469

Կազմեց և խմբագրեց Ն. ԹԱՀՄԻԶՅԱՆԸ

Ժ 4905 000 000 (261) 82 «Տ»
705(01)82

ԱՌԱՋԱԲԱՆ

Երգը դարեր շարունակ տիրապետող սեռ է հանդիսացել հայոց երաժշտական կյանքում: Հատկապես երգերում է, որ արտահայտել են իրենց ամենաճշգրիտական զգացումներն ու խոհերը հայ ժողովրդական երգիչները, ժողովրդային-մասնագիտացված երգ-երաժշտության ներկայացուցիչները՝ գուսաններն ու աշուղները, հայկական միջնադարի մասնագետ երաժիշտ-բանաստեղծները՝ հոգևոր արվեստի մշակները, ինչպես և նոր ժամանակների հայկական կոմպոզիտորական արվեստի դասականներից մի քանիսը:

Հայ ժողովրդի տարբեր խավերում սիրված շատ երգեր մինչև օրս էլ հնչում են նրանց կենցաղում, այլազան առիթներով:

Ներկա առձեռն զանձարանի նպատակն է՝ հայ երաժիշտներին և մտավորականությանն ու աշխատավորների լայն շրջանակներին տրամադրել հայ երգի մի փոքրիկ հատընտիր, որում հաշվի առնված լինեն հայ հասարակության ամենագիտակից մասի վերաբերմունքը երգին, տարբեր պատմաշրջաններում:

Գրերի գյուտից հետո, իր պետականությունը փաստորեն արդեն կորցրած հայ ժողովրդի մտավորական դասի առջև ծառացել էին՝ նվաճողների ներձուլողական նկրտումների. դեմ գաղափարական գործուն պայքար մղելու, հայ եկեղեցու հեղինակությունը բարձրացնելով նրա ինքնուրույնությունը պահպանելու և հայալեզու արվեստ ու գրականություն ստեղծելու և տարածելու հրատապ խնդիրները:

Դա մշակութային լայն ու խոր շարժում առաջ բերեց, որի արտահայտություններից մեկն էլ՝ հայկական հոգևոր ինքնուրույն երգի ծագումն ու զարգացումն էր: Սնվելով հիմնականում հեթանոս Հայաստանի երաժշտական հարուստ փորձի դեռևս կենդանի ավանդույթներից, այն շուտով բարձրանում է հայոց մասնագիտացված երգարվեստի աստիճանին: Եվ հակառակ ստեղծագործական կյանքը ժամանակ առ ժամանակ մթազնող ներքին ու արտաքին բազմապիսի դժվարություններին, այդ երգն իր մշակների շարքը ներգրավելով հայ մշակույթի կարկառուն, նվիրյալ գործիչներ Մեսրոպ Մաշտոցին, Սահակ Պարթևին, Մովսես Խորենացուն (5 դ.), Անանիա Շիրակացուն, Բարսեղ Մոսիսին, Սահակ Ջորափորեցուն (7 դ.), Հովհան Թճնեցուն, Ստեփանոս Սյունեցուն (8 դ.), Գրիգոր Նարեկացուն (10 դ.), Ներսես Ծնորհալուն (12 դ.), Հովհաննես Երզնկացուն (18-րդ դ.) և այլոց, անցնում է վերընթաց զարգացման հազարամյա բովից և ազգային ու համամարդկային երաժշտամշակութային զանձարանը հարստացնում մի ամբողջ շարք կոթողային գործերով:

Հայ հոգևոր երգի զարգացման բարձրակետային շրջանները՝ 10—11-րդ և 12—18-րդ դարերը, միաժամանակ նշանավորվում են նաև գրականության ու արվեստի՝ աշխարհականացման ընթացքի սկզբնավորմամբ ու հետագա խորացմամբ: Դա հնարավոր է դառնում շնորհիվ հայկական միջնադարյան քաղաքների և քաղաքային կյանքի ծաղկման, գաղափարական մթնոլորտի մեղմացման և, մասնավորապես, գեղջուլ ժողովրդական ու գուսանական երգ-երաժշտության հասարակական դերի մեծացման:

Աշխարհիկ արվեստից եկող նոր հովերն ընկալել են մեծ արվեստագետները: Գրիգոր Նարեկացին, Վարդան Անեցին (10—11-րդ դդ.), Հովհաննես Սարկավազը (11—12 դդ.) և ուրիշներ: Ներսես Ծնորհալին իր չափածո հանելուկներով փաստորեն մշակում է ոչ միայն գրական, այլև աշխարհիկ մասնագիտացված երգարվեստի ուրույն տեսակ: Ֆրիկից (18 դ.)

սկսվում է նաև աշխարհիկ տաղերի հորինման փորձը, որ խորանում է Հովհաննես Երզնկացի Պլուզի, Կոստանդին Երզնկացու և Խաչատուր Կեչառեցու (18—14 դդ.) ստեղծագործության մեջ: Իսկ 15—16-րդ դարերի քնարերգուներ Հովհաննես Թլիկուրացու, Մկրտիչ Նաղաշի և Գրիգորիս Աղթամարցու երգերում, նույնիսկ ուշ միջնադարի անհպաստ պայմաններում, աշխարհիկ ոգին արդեն տիրական դառնալու միտում է հանդես բերում: Այս շրջանում, երբ ձեռագիր ժողովածուներում տեղ են գտնում նաև ժողովրդա-գուսանական ստեղծագործություններ, վերջիններս, ինչպես և տաղային արվեստի շատ նմուշներ ձեռք են բերում հայ-արևելյան մի գունավորություն: Դրանով ներթափանցված է 17 և 18-րդ դարերի ստեղծագործությունը ևս: Այդուհանդերձ, տաղային արվեստի հին, ավանդական հայկաբանությունները վերահարուցվում են Բաղդասար Դարի, Պետրոս Ղափանցու, Հ. Ալամդարյանի գործերում:

Դեռևս միջին դարերում ծաղկած գուսանական երգի տեսակներից հատկապես ուշագրավ են «Հայրենները»՝ հայկական ուրույն տաղաչափությամբ ու եղանակավորումով հորինված գովքի, սիրո, ուրախության, պանդխտության և այլ երգերը, որոնք տարբերվում են բովանդակության կենսունակությամբ, ժողովրդային լեզվով, ինքնահատուկ պատկերավորությամբ և շեքոմ ու անմիջական հուզականությամբ: Այդ «Հայրեններին» որոշ նմուշներ եղանակներով հանդերձ հարատևել են մինչև մեր օրերը: Եվ, ինչպես ցույց է տալիս քննությունը, դրանց մեջ կան միջնադարի երաժշտա-ոճական հատկանիշներն ընդհանուր զծերով պահպանած այնպիսի գոհարներ, ինչպիսիք են՝ «Մի լար մայրիկ», «Գիշերցոյ բեկ», «Փորոք», «Անտունի» և այլ՝ գնայուն ու զարդոլորուն եղանակներով հազվագյուտ ստեղծագործություններ:

Ուշ միջնադարի սկզբներից, Մերձավոր Արևելքի հայկական գաղթավայրերի քաղաքային բնակչության շրջանակներում, գուսանական երգ-երաժշտության արտաքին հատկանիշների շեշտակի արևելականացման պայմաններում, ծագում է աշուղական արվեստը: Նրանում սկզբից ևեթ այս կամ այն չափով առկա հայկական խորքը հետզհետե ավելի ու ավելի բացահայտվելով, 18—19-րդ դարերում ընդունում է ազգային ձև ու կերպարանք՝ հայ ժողովրդի ինքնագիտակցության արթնացման, նրա ողջ հոգևոր կյանքի վերելքին զուգընթաց: Հատկանշական է, այս տեսակետից, աշուղական երգ-երաժշտության նաև հուզական-գաղափարական բովանդակության սահմանների ընդլայնումը՝ սիրային ապրումներից մինչև խոհախրատական մտորումներն ու հայրենասիրական զեղումները, որ պարզ նկատելի է Սայաթ-Նովա—Շիրին—Ջիվանի նշանավոր եռյակի ստեղծագործության մեջ:

Վերջապես, 19-րդ դարի երկրորդ կեսում, մեծանուն Տ. Չուխաճյանի ստեղծագործական գործունեության ժամանակներից, ծաղկում է հայ երգաստեղծության պատմական զարգացման դարավոր ուղու վրա ամենանշանակալի հեղաբեկումներից մեկը ներկայացնող երգի տեսակը, եվրոպական երաժշտամտածողության տարերքով նորոգված ազգային երգը: Տարածվելով որպես քաղաքային ժողովրդական նոր երգ՝ ազգային երգը մեծապես խթանում էր հայկական երաժշտական ավանդական արժեքները (զեղչուկ, գուսանա-աշուղական ու հոգևոր միաձայնային կոթողները) արդիականության լուսի տակ վերընթերցելու, հարդարելու և մշակելու ծավալվող շարժումը: Միաժամանակ, հայ զեղչուկի հիշողության մեջ վերականգնվելով, նրա շուրթերում մի թարմ շունչ էր ստանում սեփական դարավոր երգ ու բանը, այդ թվում՝ հորինվածքի ու կառուցվածքի, ձևի և ընդհանուր ոճական տեսակետներով անգամ հեթանոս անցյալից եկող կարևոր հատկանիշներ պահպանած, լուսավոր-քնարական խաղիկները: Խաղիկներ, որոնք արդեն գյուղից քաղաք էլ էին իջնում, այստեղ բերելով հայաշխարհի սարավանջերի արևն ու ծաղիկների վառ գույները, աղբյուրների կարկաչն ու դաշտների արբեցնող բուրմունքը:

Ահա այս պայմաններում, հայ երգարվեստը 19-րդ դարի վերջին քառորդից թևակոխեց բազմաձայն երաժշտության դասական ոճի ձևավորման շրջանը, երբ գյուղական, գուսանա-աշուղական ու քաղաքային երգերի նոր ծաղկման շրջանում—երգեր, որոնք հորինվում էին Ավ. Իսահակյանի նման բանաստեղծների խոսքերով ևս,— երաժշտական գրեթե յուրաքանչյուր լուրջ մտահոլացման հիմքում դրվում էր ազգային-ժողովրդական երգային ժառանգության արժեքավոր մի բեկոր. և երբ համահայկական հնչեղություն էին ստանում իրենց արվեստով հաշորդարար իրար գերազանցած Քր. Կարա-Մուրզայի, Մ. Եկմալյանի ու Կոմիտասի սանուհիները:

Գանձարանի կազմն ու կառուցվածքը պայմանավորված են՝ հայկական երգաստեղծության զվազվոր ճյուղերը հանդիսադրելու, ձևով ու բովանդակությամբ բազմազան մտուզներ ընդգրկելու, և ընդհանրապես հայոց երաժշտական մշակույթի գրավոր շրջանի զարգացման հաջորդական փուլերին հպտուկ գաղափարական ուղղվածության ու գեղարվեստական ճաշակի մասին այս կամ այն չափով ամբողջական պատկերացում տալու ձգտումով:

Հոգևոր քնարերգության մտուզները վերցված են անցած հայրուրամյակում էջմիածնում վավերացված ժողովածուներից (ինչպես և մեր սեփական հրապարակումներից) և, ընդհանուր գծերով, ստուգված են ըստ միջնադարյան խազավոր ձեռագրերի: Գրանց բյուրի փոխադրությունները՝ եվրոպական ձայնանիշների, կատարել է Գանձարանիս կազմողը:

Գանձարանում զետեղված են Ակնա երգերի կոմիտասյան գրառումներից, Վանի երգերի՝ Հ. Հարությունյանի իրագործած հրապարակումներից, և աշուղական երգերի ու տաղային ու միջնադարյան ստեղծագործությունների՝ Մ. Աղայանի և Ա. Քոչարյանի կատարած ձայնագրություններից մտուզներ:

Մի քանի աշխարհիկ ստեղծագործություններ (անհրաժեշտ սրբագրություններով) քաղված են հրատարակված ժողովածուներից, որոնք, ի դեպ, վաղուց վեր են ածվել թանգարանային հազվագյուտությունների: Ժողովրդական երգերի մի ուրույն շարք էլ առաջ է բերված ուղղակի Կարա-Մուրզայի, Եկմայանի և Կոմիտասի ընթերցմամբ, որ, բնականաբար, մեծապես նպաստում է այդ երգերի լավագույն մատուցմանը:

Առանձին դեպքերում կազմողը անհրաժեշտ է համարել օգտագործել նաև իր սեփական ձայնագրությունները, որոնք իրագործված են մի քանի պակասներ լրացնելու մտահոգությամբ (Ակնա կուռնկը, «Կույր աշուղը», Պետրոս Ղափանցու «Առաւօտեան քաղցըր և անոյշ հովերը» տաղը և Ավ. Իսահակյանի խոսքերով ստեղծված ժողովրդական երգերի շարքը):

Գանձարանի ժամանակագրական շրջանակներն ընդգրկում են խորապես նշանակալի մի պատմաշրջան, որի սկիզբն ու վերջը նշանավորված են հայ մշակույթի երկու այքառու ներկայացուցիչների՝ Մեսրոպ Մաշտոցի (4—5 դդ.) և Կոմիտասի (19—20 դդ.) ստեղծագործական սխրանքներով:

Ն. ԹԱՀՄԻՉՅԱՆ

ПРЕДИСЛОВИЕ

На протяжении веков господствующим жанром в музыкальной жизни армян являлась песня. Именно в песнях выражали свои самые сокровенные чувства и думы армянские народные певцы, народно-профессиональные поэты-музыканты — гусаны и ашуги, профессиональные поэты-мелоды армянского средневековья — представители духовного искусства, а также некоторые из классиков армянского композиторского искусства нового времени.

Многие полюбившиеся различным слоям армянского народа песни и поныне поются ими по всевозможным жизненным поводам.

Цель настоящего посенника — дать в руки армянским музыкантам и широким кругам небольшую антологию армянской песни, в которой бы было учтено отношение к ней (песне), наиболее сознательной части армянского общества в разные периоды.

Состав и структура посенника обусловлены стремлением показать главные ветви армянского песнетворчества, охватить разнообразные по форме и содержанию образцы, и дать более или менее полное представление об идейной направленности и художественных вкусах, характерных для трех преемственных периодов исторического развития армянской музыкальной культуры вообще. Это — период возникновения и развития духовной оригинальной песни (V—XV вв.), когда песня эта, в результате длительной и интенсивной эволюции, в конечном итоге составила один из красивейших национальных разделов мирового монодического искусства; период постепенной секуляризации песнетворчества (XIII—XVIII вв.), когда в рукописные сборники вносились и светские произведения (народно-гусанские, ашугские); и период формирования классического стиля многоголосной музыки (XIX—XX вв.), когда в условиях нового расцвета народно-крестьянских и городских песен, сочинявшихся также на слова профессиональных поэтов, ценные частицы народно-национального песенного наследия клались в основу почти каждой значительной музыкальной концепции.

Образцы духовной лирики, взятые из сборников, утвержденных в прошлом веке эчмиадзинскими властями, и, в общих чертах, проверены по средневековым хазовым (невменным) рукописям. Ряд светских произведений почерпнут из опубликованных сборников, давно превратившихся в музейные редкости. Другой ряд народных песен дан в прочтении таких композиторов, знатоков и ценителей народно-национальных музыкальных традиций, как Хр. Кара-Мурза, М. Екмялян и Комитас, что, помимо всего, весьма способствует наилучшей подаче этих песен.

В отдельных случаях составитель счел нужным использовать также свои собственные записи, осуществленные с целью восполнить кое-какие пробелы.

Хронологические рамки посенника охватывают полную глубокого смысла историческую эпоху, начало и конец которой ознаменованы творческими подвигами двух выдающихся деятелей армянской культуры: Месропа Маштоца (IV—V вв.) и Комитаса (XIX—XX вв.).

PREFACE

For centuries song has been the leading genre in the musical life of the Armenian people. Armenian folk-singers, native-professional musicians (gousans and ashoughs), mediaeval Armenian poet-musicians and some modern classic composers have especially expressed their most sacred thoughts and feelings through songs.

Most of the songs favourite in different strata of the Armenian people even now are being performed on many occasions.

The aim of this volume is to draw the attention of Armenian musicians and wide range of readers to the anthology of folk Armenian tunes so that it would reflect the attitude of learnt men towards song at various historical era.

The structure of the treasury is stipulated by the urge of illustrating many types of Armenian folk-music including different in form and meaning pieces, while giving more or less full description of moral intelligence and style characteristic for the three periods of development of Armenian musical culture in general.

The first of them is the creation and development of original spiritual song (V—XV cc.) when after long and intensive evolution they finally constituted one of the most melodious part of world monodic music. The second period refers to the gradual secularization of song-composing (XIII—XVIII cc.) when hand-written albums of folk-tunes included also popular-gousanic and ashough songs. The third period involved is the formation of classic polyphonic music (XIX—XX cc.) in the new era of flourish of folk-peasant and urban song; valuable pieces of ethnic song heritage were set in the base of almost every remarkable musical conception.

Chronologically the treasury covers a highly important historical epoch, the beginning and the end of which were marked by the outstanding creativities of such distinguished Armenians as Mesrop Mashtotz (IV—V cc.) and Komitas (XIX—XX cc.).

The treasury will be of considerable interest for a wide range of musicians and amateurs.

N. TAHMIZIAN

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ (V Դ.)

ԱՆԿԱՆԻՄ ԱՌԱՋԻ ԲՈՒ

Moderato

1

Ան - կա - Կիմ ա - նա - զի քո

եւ խընդրեմ պթո-ղու թիւն յան-պա Եւսի ի մոյ

մի ան - տնս առ - ներ հայր զա-ղա-չանսիմ :

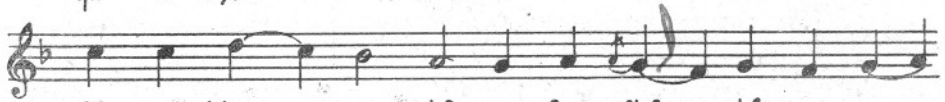
Moderato

Ծով կեն - ցա - դոյս հա - նա - պապ զիս ա - շէ -

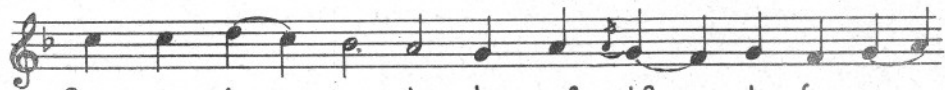
կո - ծէ:

մը - բոբո-կեանք ա - շի՛ք թո՛ւ-նա - մին հնչ յա - բու -

ցա - նէ:

նա - ապակս բա - բի շնո աճ - ջին ի մոյ ա -

պա - լէն:

ՋԸԳՋՄԱՆ ԽՐՈՅ ԶԱՐՏԱՍՈՒՄ

Moderato

8

Զրոյց-ման ի - մոյ զարսա-սուս արկա-նեմ ա - նա - զի
Ին Բրիս - սու թող ինչ
ըզ-մեղս իմ որպէս եր-բեմն ըզ-պոռ - նը - կին
որ մի - այնդ ես բազ-մա-գործ:

ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ (V Դ.)

ԱՅՍՈՐ ԳՈՐԾԻ Ի ԲԵԹԱՆԵԱՅ

Moderato

4

Այ - սօր գո - լով ի Բե - րա - նի այ ի ու - մե - նա - զօր
հրա - մա - նա - լող չայ - նե - չեղր
Ղա - զա - թու եւ դո - դա - զաւ մահ,դր - ժոխք
պար - սե - զաւ ա - զա կա - նու - թիւն լու - ծաւ կեն - դաւ
նա - թար քրիս - տոս կե - չո լղ - մեղ:

ԱՀԱՆՈՐ ԵՍ ԹԱԳԱՆՈՐ

Grave

5

U - hu - ւոր ես թա - գա -
ւոր, քոյ - բէ - ա - կան յայ - նի օրի
նեալ ի յեր - կի՛նս ի յերկ -
րի ես յա - մե - նայն ժա - մա - նա - կի:

Detailed description: This is a musical score for a piece titled 'ԱՀԱՆՈՐ ԵՍ ԹԱԳԱՆՈՐ'. The tempo is marked 'Grave'. The score consists of four staves of music in a single system. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats (B-flat and E-flat), and a common time signature. A measure rest for five measures is indicated at the beginning. The melody is written in a simple, solemn style with various note values and rests. The lyrics are written in Armenian script below the notes. The piece concludes with a double bar line.

Grave

Որ վեր - օրհ - նիս յա - րո -
 նրս ի - թու - ղե - թիս,
 ի վե - րայ՝ նրս - իլ յա - անա - կի
 հա - ճե - զար ըս - թե - ըս - նեւ
 որ Ե - կիրոյ ի կե - զու - զա - նել:

ՍՏԵՊԱՆՈՍ : ԻՆՆԵՑԻ Ա. (Վ Գ.)

ՓԱՌԱՌՈՆ ՀԱՆԴԵՐԶ ԿԱՌՈՋՆ

Moderato

Փա - րա - տն հան - դերց կա - ռօֆն ըն - կրդ -
մե - ցաւ ի հո - սանս զուրց եւ որ - դիֆն իս -
րա - յէ - յի զնա - ցին ընդ -
ցա - մաֆն ի մէզ ծո - վուն:

ՄՈՎՍԵՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ (V Գ.)

ԽՈՐՀԱՆՐԳ ՄԵՐ ԵՒՍՏԱՆՉԵՐԻ

Grave

8

Խոր-հուրդ մեծ եւ սխալ - չե-լի
որ յայսմ ա - նոր յայտ - նե - պաւ
հո - վիւներ - զեւ ընդհրեւ - տակս
տան ա - ն - զիս աւ-խար - հի:

Grave

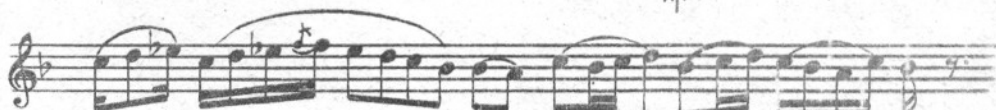

Ուրա

խա - ջիրը սիր - ան -

հի

Գար - րի

ե - լի

ա - լեւ - եօ՞ղն

որ

խա

րոյ կայն զյ - գա -

լուս

ար - խա

յին

սեւնն

ի յայն

Երկ:

ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՂՅԵՅԻ (VII Դ.)

ԱՆՁԻՆԷ ՆԵՒԻՐԵԱԼԷ

Moderato

10

Ան-ջինկեր-ւիր եւ-լիք սի-րոյն Բրիս-տո - սի
 երկնա-ւոր նա-հա-սակք և կու սակք ի մաստունք,
 ի պար-ծա - նրս չեր բար-չրայեալ so - նէ
 մայրսի - օն պրս-տի-րօսն իւ - բով:

ԱՆԱՆԻԱ ՇԻՐԱԿԱՅԻ (VII Դ.)

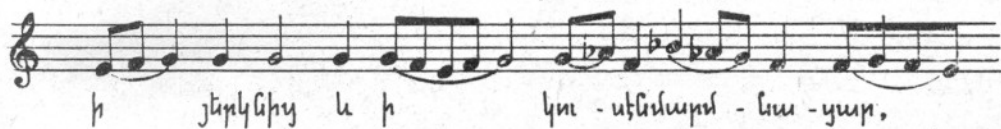
Moderato

ՎԱՍՆ ՄԵՐՈՑ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

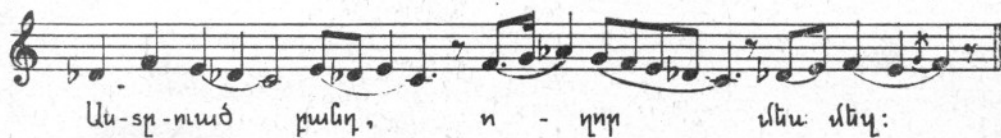
11

Վա-սըն մե-րոյ փրկի - կու-թեանկառ-նար - հե-յար

ի յերկնից և ի կու-սեմնաբն - նա-յար,

Աս-տուած բանդ, ո - զոր մեա մեկ:

ԲԱՐՍԵՂ ՃՈՆ (VII Դ.)

ԵՐԿՐԱԳԵՐ ԲԵՉ

Grave

12

Եր - կրոպա-գեմք քեզ քիս - սու
 որ ի չե - րն սրբ - լոյ
 ա - նա - քե - լո զրն ծա նու զար մեկ
 սեյ Աս - քը - ուած
 հար - զրն մե-րոյ: Օրհնե չեք
 ա-մե-նայնգործեստունը շէր օրհնե չեք,
 եւ ա - նա - ւեյ բարչրա-րա - թեք
 լո - ւա յա - լի սեւան
 եր - կինք լո - շէր օրհնե - չեք:

ՄԱՆԱԿ ԳՐԱՎՈՐՈՒՄ (ՄԱՆԱԿ)

Moderata

ԷՅ. ՄԱՐԿՈՍԻԱՆԻ Ի ՀՈՐԷ

13

Էզ մի - ա - ծինն ի հո -
րէ և շոյս փա - րայ ընդ նր -
մա, չայնէ հրն - շէ - ցին սան -
դա - ռա - մե՛ս՛ ան դրն - դոյ:

Grave

14

Ու - բախ շնր սուրբ Ե - կե - ղե - չի, Բան - չի քրիս - տոս սր Բան շնր - Եկ - սոք սր - սակ - եաց շն - րից Խա - շիւն Ի - թով, Ե զար - զար - եաց զա - մու - թիս Բն սխա - ղե - չի Խա - սոք Ի - թով:

Largo

15

Որ Եր - ան - ան

նի -

ան

անիս ան -

նի նի

Քիս սու,

քար քար

կան սու - կար - սու - թին

այ - զի - մարդ - կան:

ԱՇՈՏ ՊԱՏԻԿ (VII Դ.)

Moderato

ՁՈՐՍ ԸՍՏ ՊԱՏԿԵՐԻ ԲՈՒՐ

16

Զոբս ըստաս - կն - յի խոս ստեղ - ծնր,
Առ - քո - գն - լով ինչ սա - ծա - քա - յու - զնր,
զնո - քոզ ետալս ի մեկ յզ - սա - ծաքս
քն - կալ ինչ ի ղնա - կու - թիւն:

ՀՈՎՀԱՆ ՕԶՆԵՅԻ (VIII Դ.)

ՆԱԼԱՏԱԿ ԲԱՐԻ

Grave

17

Ես - հա - սալ
 քա - ղի քիս - սի
 տի - ղեր այ - սօր ի մի
 զի սի լուս
 լի - ղեր ևս - նու - կու
 խոս - քոյ յա - րի - սի
 ևս ևս - րի

ԻՌԱՐՈՎԻ ԴՈՒՅՏ (VIII Դ.)

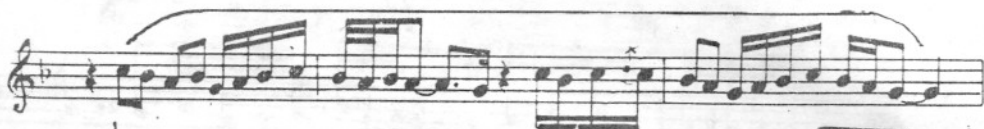
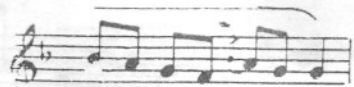
ՋԱՐՈՒՆԱՍԻ Է ԴՅՁ

Largo

18

Ջար - մա-նա

ի

է

ինչ

խն

ըս

երգս

ն - րա

ժը

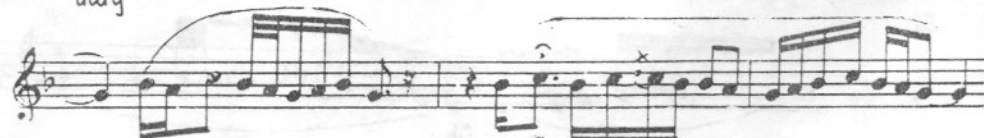
սա

կա -

նայ

չայնս

ող

This page contains a handwritten musical score consisting of ten staves. The music is written in a single system with a key signature of one flat (B-flat) and a 4/4 time signature. The lyrics are in Armenian.

The lyrics across the staves are:

Բոյ
 Բոյ հրև լի
 12 մուկ
 ով երաւի
 Տէր
 12 Վա հաւի ղև
 սրնայ
 յև սու
 ծոյ:

The score includes various musical notations such as treble clefs, stems, beams, slurs, and dynamic markings. There are also some numerical markings (12) and a colon at the end of the final line of lyrics.

ՉՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ (XI Գ.)

ՀԱՆՈՒՆԻ ՀԱՆՈՒՆ

Grova

19

Handwritten musical score for 'ՉՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ (XI Գ.)'. The score is written on five staves in a single system. The first staff begins with a treble clef and a 3/4 time signature. The tempo is marked 'Grova'. The music is in a key with one flat (B-flat major or D minor). The lyrics are written in Armenian script below the notes. The score includes various musical notations such as slurs, ties, and dynamic markings like 'ppp'. There are some faint markings above the first staff, possibly indicating a key signature or time signature change.

Հա. ունի հա -

ունի սրբ - հա -

յնույն

յն - սե լով

յնի - թու - նուս :

Grave

20

փառք Բրիս - տի - սի

ա - սև ևա - զոր

յա - թու թեան:

Moderato

Սայն այն ի - զա - ներ

ի լեռ - նէն ի մա - սեայ

եւ ի վե - րայ ևո - րա

եւ ի վե - րայ	ևո	-	րա
եւ ի վե - րայ	ևո	-	րա
եւ ի վե - րայ	ևո	-	րա
եւ ի վե - րայ	ևո	-	րա
եւ յազ մէ	ևո	-	րա
Յա հե - կէ	ևո	-	րա
Ա - նա - զի	ևո	-	րա
Ի Գիր - կրս	ևո	-	յա
ի ջե - ոհն	ևո	-	յա

✓ ա - թոռ՛ք են կար - գեալ .
 Գա - հոյ՛ք ոս - կե - ղէն .
 թե - հեղ՛ք ծի - բա - ւի .
 ✓ որ - դի աք - քա յի :
 վնչ - թեւան սե - բով - թէ՛քն .
 բազ - մաշեալ Քե - բով - թէ՛քն .
 ման - կունք՛ Գե - ղե - յիկ .
 խաչ տէ - բու - նա - կան .
 սաղ - մո - սարան կ - ինար .

Որք էր գէ . - ին

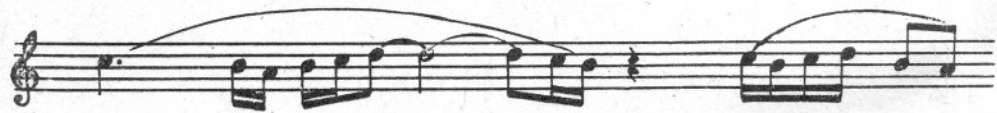
եւ ա - սէ ին .
Grave

Փառք իրա - սո - սի

ա - սե նա

չոր յա -

բու - թեան :

Grave

21

Ա - հին ջայնու

որ ևս լի - ուսյ

սա քա - լիս քա - ճորս

որ ու - ցիս

Adagio

ՀԱՌԻԿ

22 *mf* Հա - րիկ նի պայծառ

stի սի

ԱԳ

Եր-ման:

Ան-ըր - մա - րի ո՞վ,

նի, ո՞վ,

նի, Եր-ման, ո՞վ

նի ո՞վ Եր-ման:

ԱԳ Եր - ման:

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ (X Դ.)

Moderato

ԽԱՉՆ ԿԵՆԱՐԱՐ

28

Խա - չն կն - նա - թար, որ ե - ղեւ մնկ
փրո - կու - թիւն, սո վաւ - ա
մե - ճե՛ք - եան ըզ քնկ թա
րն - թա - ճե՛ք:

11.23

ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐԶ (XI Դ.)

ԱՐԻԱՅԵԱԼԻ

Grave

24

Ա - թի - ա - յեւոյ՛ք

առ

հա - կա - նակս

իս - զու - թեանք առ -

նույ յս - Վրէժ

իս - թե ու -

թեան, հաւ

իս - թեոյ՛ք

ի հա - սո -

յու - մին դա - տա - նայն,

Moderato

լամ - բա - րո - սայն ադ - դա -

բա - դաճ շարի - մանք,

չօ - բա - կարձ

շող - թող

պր - սա - կարձ

ի քիս - տա - սէ :

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍԱՐԿԱՎԱԳ (XI—XII Դ.)

ԱՆՍԿՈՋԲՆ ԲԱՆՆ

Moderato

25

Ան - շս - կից
 բրն բաննևսուած,
 որ վա-սրն մերհամ բեր մա-հու բառ-նա - լով ըզ-դա-սա -
 կնիխ ա - նի - ծիցն առ ի մեկզ գն-բապանծ
 մախ-բու - թեանք ըզ-մարդիկ վն - բա-գրեալիսա - շա - կից
 իր եւ վր-կախ կա-մա - տր մահ - ուանքն ի - թեանց:

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀԼԱՎՈՒՆԻ (XII Դ.)

ՈՎ ԶԱՐԲԱՆԱԼԻ

Grave

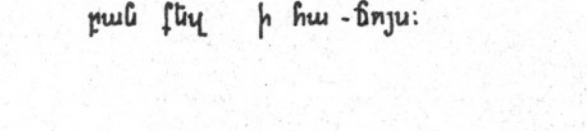
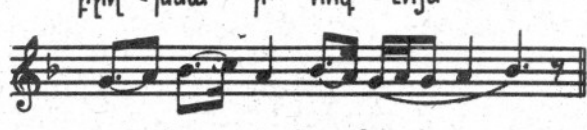
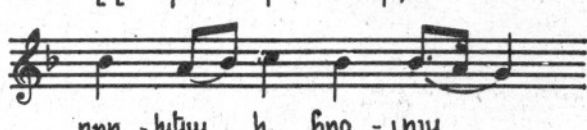
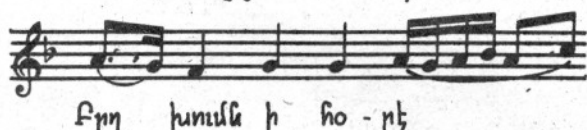
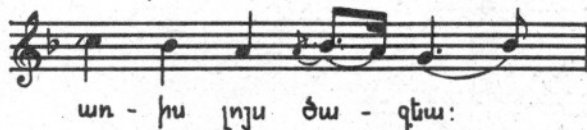
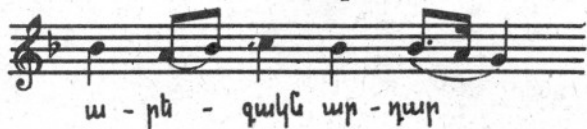
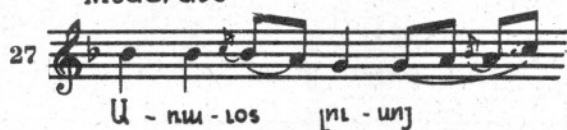
26

Ով զար - մա - նա - չի խոր - հուրդայսմեծ յայն - նեալ ,
 Ա - թա - թիչն Աստուած ի Յորդա - նան եկ - նալ .
 Գե՛տ մի զարհուրիի, ի՞նչ ա - թա - թիչն եմ ես
 եկ - նալ մը - կրր - սիմ եւ լը - ւա - նամ լղ - մեղս :

ՆԵՐՍԵՍ ԾՆՈՐՀԱԼԻ (XII Գ.)

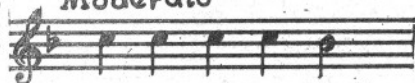
Moderato

ԱՌՆԻՑ ԼՈՒՍՈՑ

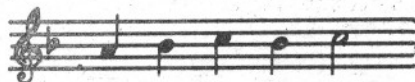

Moderato

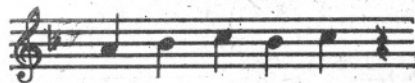
28

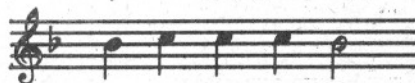
ԱՇ ԽԱՐԻՊԱ - մե - նայն

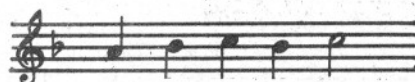
առ իս նա - յն - ցնույ

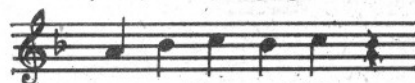
ախ - սա - կից լն - բով:

Բա - նամ լո - ջրի թունս

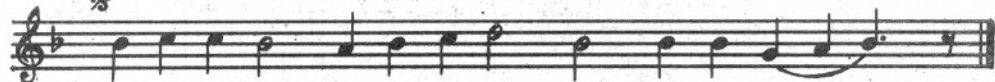

բարձրա - ռիմ լնդ - ուսու

լո - զո - ին պանչնէս:

*

Տէր ո - զոր - մեա Տէր ո - զորմեա Տէր ո - զորմեա:

Grave

29

Ու-րախա-յան ապ գրի մարդ - կան

յոր - ժամ լի - ան պի յա - բու - թիւնդ

Ըո-րա փե-տուր պար - դա - թե - ցան

ի յա - բու - թեան սուրբ մի - ած - նիդ,

n-դոր-մած Տէր n - դոր - մեա

հոգ - տ - ցրն մեր նրն - գե - ցե - լոյ:

80 *Moderato*

Ա-դա-շաևո՛վ սրբ-բոյ խա - շին
 եւ ան-բար-բառ բա - րե - խօ-սին
 եւ սրբբոյ Աս-նա-ծած-նին
 եւ Յով-հան - նու Կա - րա - պե - տին
 եւ սրբբոյն Սե - փան - նո - սին
 եւ ա-նա - զին մարտի - բո-սին
 եւ սրբ-բոյ շու - սա - ւոր - շին
 Հա - յաւ-սա - նեայցՀայրա - պե - տին,

Եւ սրբորոյ ա - նա - թի - լոյ

Եւ հա - ճօ - թիւն մարտի - թո - սաց,

ո-ղոր-մած Տէր ո - ղոր-մեա հոգ-ւո - չիւն մեր

հըն- զե - չի - լոյ:

Moderato

ՆՈՅՆ ԵՒ ՆՄԱՆ

81

Նոյն եւ նր - ման հօր եւ որդ - լոյ,
 Հո - գիդ ա - նկդ եւ հա - մա - գոյ,
 բոդ - խու - վըն հօր ան - ին - նա - բար
 ա - ող յորդ - լոյ ան ծա - նա - բար
 ի վեր - նա - տունն այ - սօր ի - գեր
 գրո գիդ շնոր - հապ իոյ ար - բու - վեր
 ար - բու եւ վնդ ո - դր Վուրեմբ
 ի - բա - ծա կեդ ի - մասու - թեան:

Moderato

ՆՈՐԱՀՐԱՆ ՊԱՆԿԱՆՈՐ

82

Նո - րա հրաւ

ւր - սա - կա -

ւոր եւ զօ - րա - գրուի ա - սա - ին - եաց վա - ռն -

չար զի - նու հոգ - ւոյն ա - թի - ա - բար ընդ -

դնն մա - հու,

Վար - դան

խոզ նա - հա - սակ որ վա - ռն - ցեր ըզ - թու - նա -

մին, վար - դա - գոյն ար - եամ - բրդ ի սր -

սա - կն - ցեր զն - կն - դն - զի:

Moderato

BB

Գո - վևա Ե - բու - սա - ղեմ լու - Տէր:

Յա - ընաւքիս - սու ի

մե - նե - լոյ, ա - լէ - լու - իս:

P.

Ե - կայք ժո - դո - վուրդք

եր - գե - ցեք Տեառն:

9.

Փառք հօր եւ որդւոյ եւ հոգւոյն սրբ - բոյ,

այժմ եւ միշտ եւ յա - լի - տեառն յա - լի - տե - նից ա - մէն:

Յա - բու - ցեղոյն ի մե - նե - լոյ ա - լէ - լու - իս.

որ զաւ - իսար - հրս լու - սա - տն - ընայ,

ա - լէ լու - իս:

Grave

84

Օրհնէ չե՛ք մահ-կունք

ըստ - Տէր եւ օրհ-նէ - չե՛ք

զա - նու - նրն Տիարն:

Ա. Օրհ-նէ - չե՛ք մահ - կունք

ընդ երկ - նայ - նայն

ըստ - Հայրն երկ - նա

լոր որ

մարտ - նա - չե՛նք

Իս - ճին՝ վր - կայ - եայ
 յերկ - ճից այ -
 սօր Ի Թա
 վօր լն րիճն:

Moderato

85

Յա-րն-ւն-ւն լից մինչ ի մուսս ի հիւ-սի-սոյ եւ .

ի հա . - րա - սոյ

ա-մե-նայն ազգէ եւ ա - զինք,

յօրինու թիւն նոր օրհնե-ւե՛ք . . . զա-րա թիչն ա . - րա - րա - ծոյ

որ ծա - զնայ ըզլոյս ա-րն-գա-կանն այ-սօր յառ - իսարիս:

Յա - րն - ւն - լից յա - րն - մուսս

ման - կունք Սի - ուլ - նի,

օրի - նն - ւե՛ք միտս ան - դա - դար զժա - զո-ղրն լու - սոյ:

ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՅԻ (XII Դ.)

ՈՐԷ ՏՆԿԱԿԻՑ ԵՂԱՔ

Moderato

Որի

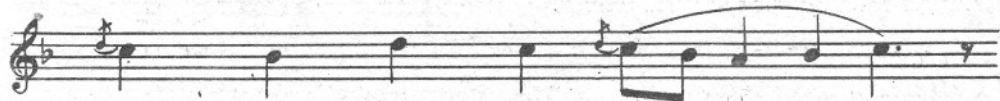
սըն-կա - կից և - դալ

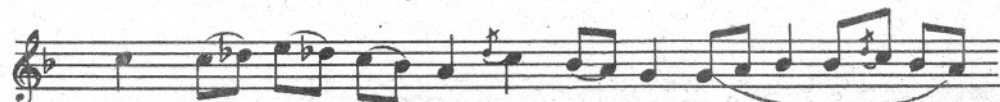
նը - մա - նու - թեան մա - հու ին որ

դի Աս - սու - ծոյ աք - ժա - նա

ւո - թեա ըզ - մեզ

կեր - պա - րա - նա - կից լի - նել ինչպա

նայ թա - գա - տր, ինչ

եր - գեա - ցեան և - կե - ղե - ցիլ սրբ - բո - ցուն

զեր գրա հո - գե - տրա:

ՀԱԿՈՒՑ ԿԼԱՅԵՑԻ (XIII Դ.)

ԱՅՍՕՐ ՅԵԾԱՆ

Moderato

87

Այ - սօր ցրն - ծան երկ - նա - յինքն

նի պար առ - եալ ի բար - չունս

եր - զնն ցեր - գրս հո - զն - տրս

յա - տրս ծերն - դեանսրր-բուհոյն:

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՏԱՐՈՆԵՑԻ (XII—XIII Դ.)

ԽՈՐՀՈՒՐԳ ԽՈՐԻՆ

Grave

38

Ըսոյ հուրդ խո -

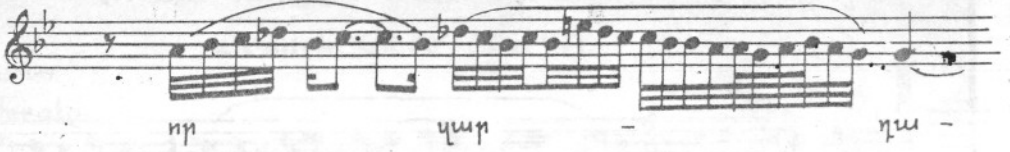
րիւն

ան -

հաս ա -

նրս -

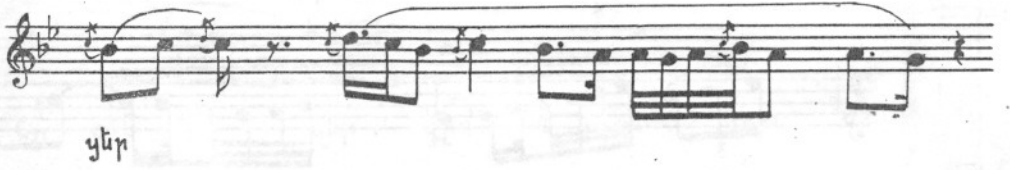
Կիպն

Handwritten musical notation on a single staff in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody consists of eighth and sixteenth notes, with some beamed sixteenth notes. A slur covers the first two measures. The lyrics "դր" and "վար" are written below the first two measures, and "դա -" is written below the third measure.

Handwritten musical notation on a single staff. It begins with a sixteenth-note rest followed by a sixteenth note. The melody continues with eighth and sixteenth notes. A slur covers the last two measures, with a "(b)" above the second measure. The lyric "րն" is written below the first measure.

Handwritten musical notation on a single staff. The melody features eighth and sixteenth notes with various rests. The lyric "յնր" is written below the first measure.

Handwritten musical notation on a single staff. The melody consists of eighth and sixteenth notes. A slur covers the last two measures. The lyrics "վն" and "րն" are written below the first and second measures, respectively.

Handwritten musical notation on a single staff. The melody is composed of eighth and sixteenth notes. The lyrics "վն" and "սն" are written below the first and second measures, respectively.

Handwritten musical notation on a single staff. The melody consists of eighth and sixteenth notes. The lyric "րնն." is written below the first measure.

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՐԶՆԿԱՅԻ (XIII Դ.)

ԱՅՍՈՐ ԶՈՒԱՐԹԱՅՆԱԼ

Moderato

89

Այ-սորի Կուարճայեալ so - նեն երկնայինն ը - նդ մարդ
 կանպա - բա - կից եղ - եալ փրկու թեան մե -
 թոյ քան - ցի յայնն - ցաւ մեղ հո - զն - ւոր զանցն լու -
 սոյ ա - թն - ւել - եան ա - թն - զա - կա - նրնճա - ռա - զայթսոր -
 քնն Ներ - սնա, բա - թն - խօ - սու - թեանք սո - բա
 սեր պար - զն - եա կա - դա - դու - թիւն
 Հա - յա սան - եայց աօ - խար - հի:

40 *Andante*

Այսօր շայ - երևի հայ - բա - կան
 յերկ - րից իզ - նայ հա - ճո - յա - կան
 սի - րն - ցն - լոյ որդ - լոյ վր - կայ
 այ յոր - դո - րէ գե՛տ յորդո - րէ.
 գե՛տ Յոր - դա - կան : Յոր - դո - բա - կան
 շայ - երևի եր - գեր մե՛ծ
 կա - բա - ցն : զրն Յով - հան - ցէս:

ՄԻՆԻՔԱՐ ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ (XIII Գ.)

ՄԻՐՏ ԻՐ ՍԱՍԱՆԻ

41 *Largo*

ՄիՐՏ ԻՐ

սա - սա - Գի,

սալի - սալի

չիս ու - Գի

վասն

Յու - դա - յի:

ԱՌԱՔԵԼ ՍՅՈՒՆԵՑԻ (XIV—XV ԴԴ.)

ԴԱՍԻՆ ՀՐԵԱԿԱՆ

Grave

42

Դաս - ինն հրէ - ա
կան ի - ինկա -
հա - պան
սուրբ զե - ինկա - նին որ ե-դաւ մար-մինն
ան - նր - ման:

Andante

48

Աս - տան աս - մե - նի
 մի - աս - ծին որ - ղի
 կա - մաւ հօր հոգ - ւոյն Յր - մար -
 ժի յնր - կիր խո -
 ճար - հի:

ՀՈԳԵՎՈՐ ԱՆԱՆՈՒՆ ԵՐԳԵՐ

ՏԻՐԱԽԱՅՐ

Grave

44

Տի - րա - մայ - րն հան-դեպ որդւոյն ի իս շին

կայր

սրբ-մա - զին եւ լր սն - լով

ղ-ճա - րա - փն հա - ռաջ մարք

լայր

յա - ւա - զին, ի փուշ

պր - սա - կըն դի - սն - լով, որդ,

կոծ, վայ սայր իր սն - շին. «Ա - չա - ցրս

լոյս

որ-դեակ իմ, Յի - սուս եւ ընդ

ինչ մե նա - կիմ»:

45 *Lento*

Սուրբ,
 Սուրբ սէր զօ - թու - թեանց,
 ի են եր - կինք և եր - կիրպիւ - ոսֆ իր.
 օրի - նու - թիւն ի բար - ջունս.
 օրի - նեալ որ ե - կիր
 և զա - շոյդ ես ան - ուարթ սեանն.
 ոյ - տան - նա ի բար - ջունս:

Andante

ՀԱՅՐ ՄԵՐ

46

Հայր մեր որ յերկինս ես
 սուրբն-դի-չի ա-նուն քո,
 ե-կես-չէ ար-խա-յու-թիւն քո,
 ե-դի-չինկամքքո որպէս յեր-կինս և յեր - կրի.
 զհարցմեր հա-նա-պա-զորդաւոր մեզ այ - սօր.
 և թող մեզ ըզ-պար - ծիւ մեր
 որ պէս և մեքթո-ղումքն-րոպարտապա - նայ:
 եւ մի սա-նկրպմեզ ի փոր-ջու - թիւն:
 Այլ փոր-կես ի ջա ըէ:

Grave

47

ՏԵՐ n - դո՞ր
մեա

ՏԵՐ n - դո՞ր - մեա

ՏԵՐ n - դո՞ր

մեա ՏԵՐ n -

դո՞ր - մեա:

48. Հա եար, հա եար:

Աղուոր մի ծարուփեճէն. հա եար:

Նստեր է ջրին վրայ: Հա եար:

Կտրին մի անոր սիրուն

Գնաց ի դէմ խօսելու:

Նստաւ ու սէտան ինկաւ,

Մոռացաւ՝ ինչ բան խօսելու:

Grave

ԳԻՉԵՐ ՑՈՐԵԿ

Գի-ժեր ցո - րեկ հեշ

չես

եղ - լեր մը -

սա - ցրս ա ման

գը - լո - խըս բարց

դը - Աիմ,

կու-գաս ե - րա - ցրս:

Գիշեր ցորեկ հեշ չես ելեր մտացրս.
 Գըլոխս բարձ դնիմ, կու գաս երագրս:
 Հերամ արիբ կերած հացրս, խմածրս,
 Աշխարքին չեմ փոխիր իմին սիրածրս:
 Անապ օր տ, ըլլա՛յ առնիմ մորատս:

ՄԻ ԱՐ ՄԱՅՐԻԿ
(Հարսանեկան երգ աղջիկ տանելուն)

Moderato

50

Մի լար մայրիկ, մի լար,
 նս ալ վի շի գամ. սու - սուս
 նա, նա, նա, նա, նա,
 նա. աւ - կի սաւ-նը հինկ օր
 աք - կո - վրս շի - գամ:

51 Moderato

Աղ - ուրդ ես, չու - նիս խա - լաս,
 եր - քամ ով բե - րիմ պե խա - լաս, է՛:
 Եր - քամ լու - սրն - կան բե - րիմ,
 լու - սուն աւս - դն - րդ պե խա - լաս է՛

Աղուոր ես, չունիս խալատ.
 Երբամ ո՛վ բերիմ պե խալատ:
 Երբամ լուսնկան բերիմ,
 Լուսուն աստղերդ պե խալատ:

Աղուոր ես, չունիս խալատ,
 Զու ամեն տեղդ է պե խալատ:
 Դուն ալ խալատ բան մ'ունիս,
 Զուն չունիս արթուն կու կենաս:

Աղուոր ՚աղուորաց որդի,
 Աղուորնաց քեոց քեո որդի:
 Զու ծառդ ու ճեղդ ոսկի,
 Զու տերեղ վարդ կու մանի:

Moderato

ԱՎԵՆ ԿՈՒՆԵԿ

52

Կոունկ ուս - թի կու - գաս, ծա - ուս
եմ չայ 6 - նիդ, կը - ոունկ
մեր աւ - խար - հեն խապ - րիկ մը չունիս
կը - ոունկ մեր աւ - խար -
հեն խապ - րիկ մը չունիս :

Աստընուորիս բաներն կամաց-կամաց է,
Միթէ աստուած լքտ, դոնակն բացէ,
Ղարիպին սիրտն է սուգ, աչքերն ի լաց է,
Կոունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՛ս:

Աստուած, քեզնէ խնդրեմ մուրվէր ու քերեմ,
Ղարիպին սիրտն է խոց, ճիկերն է վերեմ,
Կերած հացն է լեղի ու ջուրն է հարամ,
Կոունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՛ս:

Ոչ լուր օրն գիտեմ, ոչ ըզկիրակին,
Ջարկած է զիս շամփուրն բռնած կրակին,
Այրիլըս չեմ հոգար, ձեզնէ կարօտ իմ.
Կոունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՛ս:

Հաատով պառկեր եմ, ներքև է֊փրջխի,
Հոտոյն ալ չեմ գարշեր, կու թվի մուշկի,
Շատ հասրէթ մնացանք անկողնու, տօշկի.
Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՞ս:

Պաղտատու կու գաս կերթաս ի Սէհրատ,
Թղթիկ մի գրեր եմ, տամ քեզ ամանաթ,
Աստուած թող վկայ լինի, քո վերադ,
Տարեալ հասցուցես զարդ իմ սիրելեաց:
Կռունկ, մեր աշխարհէն, խապրիկ մի չունի՞ս:

Գրեր եմ մէջ թղթիս, թէ հոս մնացի,
Օրիկ մի օրերուն գաչերս չի բացի,
Սիրելիք ձեզանէ կարօտ մնացի.
Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՞ս:

Աշունն է մոտեցեր, գնալու ես թէպտիր,
Երամ ես ժողվեր հազարներ և բիր,
Ինձ պատասխան չի տվիր, ելար գնացիր.
Կռունկ, մեր աշխարհէն գրնա, հեռացիր:

Այսօր դարիպութիւն միակ միաւոր,
Հոգով և ալ մարմնով ես եմ մեղաւոր,
Սուրբ Սարգիս օգնական— Ճերմակ ձիաւոր.
Կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունի՞ս:

ՎԱՆԻ ԵՐԳԵՐ

Largo. ad libitum

ԳԼԵ ՅԱՄԱՆ

Գր - լն - յա - ման, գյա - մին է - կապ

կը - թա - կի պես,

վայ լն ճա - վեր, է - կապ հա - սապ

չոր ծո - վի պես, յա - ման, յա - ման:

54

Recitativo

լն լն զի - նար սր - նա - վնր դու կայ -
 ննլ նն դնա անր -
 րո - չին, վայ լն ճնա - վնր, լու - նակն
 ա - նն վրր սա - նո - չին:

Largo ad libitum (♩=80)

ՍԱՆԳԻ ԵՐԳ

55

Ու, խա - լե՛, ու, զա - լե,`

նի, խա - լե՛, նի, զա - լե,`

նի, խի - հո՛, նի, խի - հո՛, խի-հո՛:

Vivace (♩=152)

Սանդկո ծե - ծեմ դաւն ու զյա - թա,

խա - լե՛, խա - լե՛, խի - հո՛, խի - հո՛,

խա - լե՛, խա - լե՛, խի - հո՛, խի-հո՛, խա - լե՛,

խա-լե՛, խի - հո՛, խի - հո: Ըա - լե՛, խա-լե՛,

խա - լե՛, խի, խի - հո՛, խի - հո՛, խի - հո՛, խի,

Sempre accel.

խա - լե՛, խա - լե՛, խա - լե՛, խի, խի - հո՛,

խի - հո՛, խի - հո՛, խի: Ու-եր, ու-եր, ու-եր:

Andante

ԲԵՐԻ ԵՐԳ

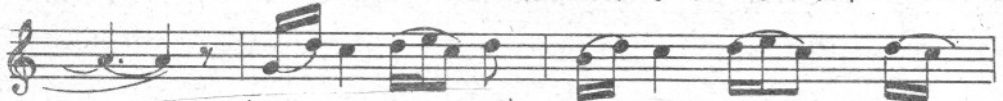
56

Հն - վարն է - սու, ըն - թա գլախ ա,

ըն - թա կը - թոց թե - վն կախ ա,

խա - թարնե - թին՝ էր - կան մախ ա,

աչ-խն թոց ա, սիւ-թս ուրախ ա:

ՆԱԳԱՇ ՀՈՎՆԱԹԱՆ (XVII—XVIII ԳԳ.)

ՏԱՂ Ի ՎԵՐԱՅ ԳՈՐԹՈՍԱՆԱՅ ԳՈՐԾՆԵՐԻՆ

57 Moderato

Գր - վե՛ն՝ սրբ - ջիւ ու - լաւ - խա - կան

Թի՛ճ - լիւ խա - դա - իրն՝ պա՛ս - ուա - կան.

Խիս զե - ղե - ցիկ հն՝ սի - լաւ - կան՝

Վր - լաւ - սա - նայ Գօ - ւալ - Նե - իրն,

Վր - լաւ - սա - նայ Գօ - ւալ - Նե - իրն, 5

Գոր - զրս - սա - նայ խա - բուն - Նե - իրն :

Վր - լաւ - սա - նայ Գօ - ւալ - Նե - իրն,

Գոր - զրս - սա - նայ խա - բուն - Նե - իրն :

Փովեմ արնիս ուրախական
Թիֆլիզ քաղաքն պատուական
Խիստ գեղեցիկ են սիրական՝
Վրաստանայ զօգայներն,
Վրաստանայ զօգայներն,
Գուրջստանայ խաթուններն:

Ինքնագոյ շերմեռանդ համամ,
Միջի խաթուններն թամամ,
Միպտակ բոխախ, բոլոր շամամ՝
Վրաստանայ արմաղաններն,
Վրաստանայ արմաղաններն,
Ծեն Թիֆլիզի թաաղներն:

Կարմիր երես նման վարդի,
Ինչպես ծաղիկ ծաղկազարդի,
Ոչ ու խելք կու տանեն մարդի՝
Վրաստանայ զօգայներն
Վրաստանայ զօգայներն,
Գուրջստանայ խաթուններն:

ՍԱՅԱԹ—ՆՈՎԱ. (XIII Դ.)

ՔԱՆԻ ՎՈՐ ԶԱՆ ԽԾ

Maestoso assai

58

Բա - Կի վուր զան իմ,
 յար իի դուրբան իմ, ա - բա ինչ ա - Կիմ, Բա -
 -Կի - վուր զան իմ, յար իի դուրբան իմ, ա - բա ինչ ա -
 -Կիմ, աբ - սա - սուևի ա - Կիմ, Եւս հո - ցոյ հանիմ,
 յաբ, դա - դիս սա - Կիմ, աբ - սա - սուևի ա - Կիմ.
 Եւս հո - ցոյ հա - Կիմ, յար, դա - դիսսա - Կիմ: Ա -
 -սիր զեյ - բան իմ, բող ի սեյր ա - Կիմ, յար սր - սիկ ա -
 -Կիմ, ա - սիր զեյ - բան իմ, բող ի սեյր ա Կիմ:

յար մը - սիկ ա - նիմ: Մոտ բաղ - չեն նա - Կով,

Բիւ գո - վիմսա - Կով, յար իլ - թի - մա - Կով,

մոտ բաղ - չեն նա - Կով - Գմար Բիւ գո - վիմսա - Կով, յար իլ - թի - մա -

- Կով:

Մա -

- Կի - բնս դաս սա, պր - ու - շրտիրոսա, հեյ - բա նիվախս

է մա - Կի - բնս դաս սա . պր - ու - շրտիրոսա

հեյ - բա - նիվախս է: Եկ նրեզ - նիւն չո - չուն

Վուր հաս-նիևի գո - լրն գեյ - բա - նի վախս է: Բոլ -

բու - լրն վարթին վա՛ր-թընբա - դա-թին սեյ - բա - նի վախս

է: Մուտ բաղ - շեն նա - չով իկ գո - վիմսաչով

յար իլ - թի - մա - չով, մուտ բաղ-շեն նա - չով

Իկ գո - վիմ սա - չով յար իլ թի - մա - չով:

Իկ գո - վիմ սա - չով յար իլ թի - մա - չով:

Քանի վուր ջան իմ, յար քի դուրբան իմ, արա ինչ անիմ՝
 Արտասունք անիմ, շատ հոգոց հանիմ,— յար, դադետ տանիմ:
 Ասիր, ջեյրան իմ, թող քի սեյր անիմ, յար մըտիկ անիմ:
 Մուտ բաղչեն նազով, քիզ գովիմ սազով, յար իլթիմազով:

Մագիրըտ դաստա, պրոռըտ փըստա. հեյրանի վախտ է.
 Եկ նընգնիք չորն, վուր հասնիք գուրն, ջեյրանի վախտ է:
 Բըլբուրն վարթին, վարթըն բաղաթին սեյրանի վախտ է:
 Մուտ բաղչեն նազով, քիզ գովիմ սազով, յար իլթիմազով:

Շուտ գանք համդամով, չիզանային նամով թուիրն թացվի է.
 Խաղ կանչիք, հանգով, լալեքըն ունգով, վարթըն բացվի է.
 Սուսան սըմբուով, դարիք բըլբուով բաղըն լըցվի է.
 Մուտ բաղչեն նազով, քիզ գովիմ սազով, յար, իլթիմազով:

Պատվական շինած. նըման նըմանած Լեյլու դիդարին.
 Յար, ուշկըս գընաց, մագիրըտ մընաց վրա մուհաջարին:
 Բաղըն գարթարած, բըլբուրն քընած վարթի սաջարին.
 Մուտ.բաղչեն նազով, քիզ գովիմ սազով, յար, իլթիմազով:

Հաքիլ իս ատլաս, թուրլու գար ու խաս՝ սալբու դալ բովուն.
 Ձեռիտ ունիս թաս, լըցնիս ինձի տաս, դուրբան իմ քովուն:
 Թաք դու բաղչեն գաս, անիս մասնե մաս քու Մալաթ-Նովուն:
 Մուտ բաղչեն նազով, քիզ գովիմ սազով, յար, իլթիմազով:

Moderato

59

rit. tr. *Andantino*

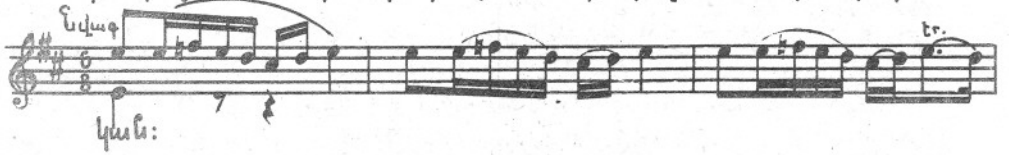
Չիւս-սուս թէ լայ իւ է - լի, բա-բով ժի-

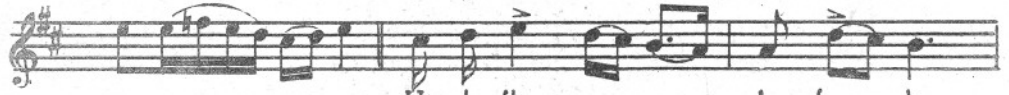
սա իմ սի - թէ - կան, վարթի եր - մանքայ իւ է - լի խառնով,

բա-բով ժի - սա իմ սի - թէ-կան, բա-բով ժի - սա իմ սի - թէ -

նվագ *tr.*

կան:

Վ - թի մէ դար-դրս ի - մա - չի,

է - իւ - մեղ հա - ման, իմ լա - չի

օ - բրս էս - պես աւց է կա - չի դար թէ - բով, բա-բով ժի - սա իմ

սի - թէ - կան, բա-բով ժի - սա իմ սի - թէ - կան:

Չիս ասում, թե լաց իս էլի.
Բարով տեսա, իմ սիրեկան.
Վարթի նրման բաց իս էլի
Խարերով,
Խարերով,
Բարով տեսա, իմ սիրեկան:

Արի, մե դարդըս իմացի,
Էշխեմես համան իմ լացի.
Օրըս էսպես անց է կացի
Դարերով,
Դարերով.
Բարով տեսա, իմ սիրեկան:

Յիփ կու հաքնիս ալ ու ատլաս,
Տեսնողին կու շինիս մաս-մաս,
Դոշիտ պիտի լալ ու արմաս
Շարերով,
Շարերով.
Բարով տեսա, իմ սիրեկան:

Յիս քիզ գովիմ խաղի մեչըն,
Շամամհիրդ թաղի մեչըն.
Ման իս գալի բաղի մեչըն,
Յարերով,
Յարերով.
Բարով տեսա, իմ սիրեկան:

Սաչաթ-Նովեն վունց դրնջանա,
Աչկիրըս օսկե ֆրնջան ա.
Դուշմանի լիզուն մրնջանա
Չարերով,
Չարերով.
Բարով տեսա, իմ սիրեկան:

Moderato

ՌՈՍԻ ԳՈՒԲԱՍ ՂԱԲԻԲԵ ԲԵՐԵՈՒՄ

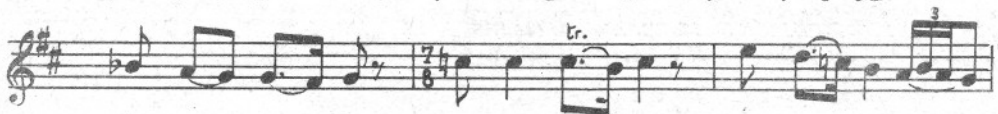
Ու-տի գու-խա

դա-րիք բըլ - բուլ դու մի լաց լի, յիս իմ լա-լու .

դու վարքայրսն, յիս գո - զա - լին, դու մի լաց լի

յիս իմ լա լու: դու վարքայրս-նն յիս գո - զա լին

դու մի լաց - լի, յիս իմ լա - լու դու վարքայրս-նն,

յիս գո - զա-լին, դու մի լաց-լի յիս իմ լա-լու:

Ա - րի քո թու խո - սի քա - ռըն

օխ - նը վի իու է - կած սա - ռըն ի վարդեն - րից,

ինչ իմ յա - րըն. դու մի լաց լի, յիս իմ լա - լու:

Ի վարդեն րից ինչ իմ յա - րըն դու մի լաց լի,

յիս իմ լա - լու: Ի վարդեն րից ինչ իմ յա - րըն

դու մի լաց լի, յիս իմ լա - լու:

Ուստի՞ գուքսա, դարիք բըրբու,
Դու մի լաց լի, յիս իմ լալու.
Դու վարդ պըտոն, յիս գոգալին,
Դու մի լաց լի, յիս իմ լալու:

Արի, բըլբուլ, խոսի բարըն,
Օխնըվի քու էկած սարըն.
Քի վարթն էրից, ինձ՝ իմ չարըն,
Դու մի լաց լի, չիս իմ լալու:

Ման իմ գալի դիդարի հիդ,
Վունց դարիբ բըբուլ խարի հիդ.
Դու վարթի հիդ, չիս չարի հիդ,
Դու մի լաց լի, չիս իմ լալու:

Սալբուի նըման կանաչ իմ,
Եկ, խոսի, ձայնըտ ճանանչիմ.
Դու վարթ կանչե, չիս չար կանչիմ,
Դու մի լաց լի, չիս իմ լալու:

Ղարիբ բըլբուլ, ձայնըդ մալում,
Յիս ու դուն էրվինք մե հալում.
Սայաթ-Նովեն ասաց՝ գալում,
Դու մի լաց լի, չիս իմ լալու:

Moderato

61

- Բըլբո՛ւնի հիդ լա՛ց իս էի,
 Վա՛րթի նըմա՛ն բայ իս էի,
 Վարթա՛ջըրով թա՛ց իս էի.—
 Թա՛ց իս էի.
- Չըկա քիզի՛ նըման, չըկա քիզի՛ նըման.
 Քի՛զ նըման, քի՛զ նըման.
 Դո՛նն իս ա՛ննըմա՛ն:
- Սիրունութի՛նս էլա՛վ արբար.
 Մազի՛ր ունիս սիմ ու շարբար.
 Քիզ սազ գուքա դո՛ւշու զարբար.—
 Դո՛ւշու զարբար.
- Չըկա քիզի՛ նըման, չըկա քիզի՛ նըման.
 Քի՛զ նըման, քի՛զ նըման.
 Դո՛նն իս ա՛ննըմա՛ն:

Moderato

ԱՇԽԱՏՈՒՄ ԱՆ ՉԻՐ ԶԱՇԻ

62

Andante

Ա - խ ա - թ ու - մ ի ա ի ի ն ի ա -

- ժ , խ - ն ի վ ու ղ զ ա ն ի ա ի ն ի ա - մ ա .

ա ն - մ ա - ի ա - կ ա ն զ ը - թ ու մ ի - ի ղ ն

օ ս - կ ն ի ղ ն - զ ա ն ի ա ի ն ի ա - մ ա . ն ի ա - ժ ի մ , վ ի ղ - ի ն ա

օ ղ - վ ա մ ա - ն ի ա զ ա թ թ ա թ վ ի ղ - թ ա ն

ի ա ի ն ի ա - մ ա . ա ու ղ ի - մ ա - չ ի ' , է - ն ն ի ղ

ա ղ ա - ն ն ա ու ղ - թ ա ն ու ի ա ն ի ա ի ն ի ա - մ ա :

Աշխարումըս ախ չիմ քաշի, քանի վոր ջան իս ինձ ամա,
Անմահական ջրով լիքըն օսկե փրնջան իս ինձ ամա.
Նըստիմ, վըրես շըվաք անիս՝ զարբար վըրան իս ինձ ամա.
Սուչս իմացի, էնենց սպանե՝ սուլթան ու խան իս ինձ ամա:

Մեչկըտ սալբու չիմարի պես, ոսնգըտ Փռանգի ատլաս է,
Լիզուտ շաքար, պրոռշըտ դանդ, ակոնքըտ մարքրիտ ալմաս է.
Օսկու մեչըն մինա արած, աչկիրըտ ակնակապ թաս է.
Պատվական անգին ջավայիր, լալ-Բադեշխան իս ինձ ամա:

Յիս էս դարդին վո՛ւնց դիմանամ՝ մագամ սիրտըս ունիմ քարած,
Արտասունքս արուն շինեցիր, խիլքըս գըլխես ունիմ տարած,
Նուր բաղ իս, նուր բաղչի մեչըն բոլորքըտ վարթով չափարած.
Վըրետ շուռ գամ բըլբուլի պես՝ սիրով սեչրան իս ինձ ամա:

Քու էշխըն ինձի մաստ արավ. չիս զարթուն իմ, սիրտս է քընած.
Աշխարս աշխարով կըշտացավ, իմ սիրտըս քիզնից սով մընաց.
Յար, քիզ ինչո՛ւմ թարիփ անիմ՝ աշխարումս բան չի մընաց.
Կրակե ծովենեն դուս էկած, ուշ ու ջեչրան իս ինձ ամա:

Ի՞նչ կուլի մեկ հիդըս խոսիս, թե վոր Սալաթ-Նովու չար իս,
Շուխլըտ աշխարըս բռնիլ է՝ արեգակի դեմըն փար իս.
Հուտով հիլ, միխակ, դարչին, վարթ, մանիշակ, սուսանբար իս,
Կարմըրագուն՝ դաշտի ծաղիկ, հովտաց շուշան իս ինձ ամա:

Adagio

68

Ի Երեզ - մա - նեղ սր - փա - յա - կան,⁶
 Կար - թիր, Լա - զնի - լի իմ, Կար - թիր,
 Ի Երեզ - մա - նեղ սր - փա - յա - կան,
 Կար - թիր, Լա - զնի լի իմ, Կար - թիր, Ե -
 հաս! Եր - ժույլ ա - ղնի գա - կան,
 Կար - թիր Լա զնի -
 լի իմ, Կար - թիր, յհ,
 Ե - հաս Եր - ժույլ ա - ղնի - գա -
 կան, Կար - թիր
 Լա - զնի - լի իմ, Կար - թիր:

Ի նրնջմանէդ արքայական,
Զարթիր, նազելի իմ, զարթիր,
Էհասս նշոյն արեգական,
Զարթիր, նազելի իմ, զարթիր:

Պատկեր սիրուն, տիպ բոլորակ,
Լըրացելոյ լուսնոյն քատակ,
Ոչ գըտանի քեզ օրինակ,
Զարթիր, նազելի իմ, զարթիր:

Այդ քո տեսիլդ, զոր դու ունիս,
Արար ծառայ քեզ ըզզերիս,
Արևակէզ գուցե լինիս,
Զարթիր, նազելի իմ, զարթիր:

ՊԵՏՐՈՍ ՂԱՓԱՆՅԻ (+1784)

ԱՌՈՒԹՅԱՆ ԶԱՂՅՐ ԵՒ ԱՆՈՅ ՀՈՎԵՐՆ

Adagio

64

Ա-ռա-ւօ տեան քաղցրը եւ ա - նոյ՛

ին - վե - թրն, ին - վե - թրնա - վաղ⁵

մեր - ջեպհրն - շեն մեղ - Վովր - փոյդ

ին - վե - թրն, Արդ՛հա-ծա-նին ա - շայս

լը - ցեալ ծո - վե - թրն. ա՛խ...

Ըա - ցիրքա - ցիր ին կարմիր

վարդ աև - նը - ման, գե - դողնը - ման ա-րե-զա-

կան վառ - վառ - ման: Ա՛խ,

ախ:

Առաւօտեան քաղցր և անոյշ հովերըն,
Մերձեալ հրնչեն մեղմով թըփոցդ քովերըն,
Արդ, ծածանին աչացս լրցեալ ծովերըն.
 Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ աննըման,
 Գեղըդ նըման արեգական վառվառման:

Տեսեալ զծաղկունս զամէնն ինձ փուշ վարկանեմ,
Թևօք բախեալ զսիրտ իմ բնքուշ հարկանեմ,
Ըզցաւ սրրտիս, ահա, քեզ յուշ արկանեմ.
 Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ աննըման,
 Գեղըդ նըման արեգական վառվառման:

Քանի ողբամ՝ նոր ի նորոյ խոցոտիմ,
Ըզփալլուն գեղդ ի միտ բերեալ բոցոտիմ,
Յորդ արտաստօք ցալզ ու ցերեկ թացոտիմ.
 Բացիր, բացիր, իմ կարմիր վարդ աննըման,
 Գեղըդ նըման արեգական վառվառման:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԱՄԴԱՐՅԱՆ (1795—1834)

ՊԱՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Adagio ten.

65

Յեր - կու չն - ոհն եր - կու մոմ՝
 Ինչ ընդ - ա - նազ եւ յիւր տան.
 Մի հար - ցա - նեմ ով էր նա,
 հրե - սակ թէ կոյս լու - սագեղ:
 Մի հար - ցա - նեմ ով էր նա,
 հրե - սակ թէ կոյս լու - սա - գեղ:

Յերկու ձեռին երկու մոմ՝
 Ինձ ընդ առաջ եւ յիւր տան.
 Մի հարցանէք ով էր նա,
 Հրեշտա՛կ, թէ կոյս լուսագեղ:

Ամօթն զնա վարդ արար,
 Ես հիացեալ դարձայ քար.
 Այն զինչ օր էր և զինչ ժամ,
 Յորում տեսի ես կեանք նոր:

Լիանրագ յայնմիկ տան
 Ի մարդաշատ բազմութեան
 Ի մէջ աղջկանց և հարսանց
 Յոգին կայր ոմն անդ յանկեան:

Այն օրիորդն էր պարկեշտ
 Ինձ պատահեալ առ դրամբ տան.
 Չոգիս գրաւեաց յիւր ի սէր.
 Ի նմա տեսի ես կեանք նոր:

Moderato

66

Այ-գե-պան, ի՞նչ ես ա-նում, շամբը բուրաստան - շանչի լի-նի:
 օ - ջի որ - քան գե-ղե-ցիկն ըլ-նի սի-րա - կանչի լի-նի,
 Կա-տը վին ու - սա-ցը-նես օ - րը հազար նազ ու նա-մաթ
 Տի-րա-սեր նվ բա-րե-պիտ, հայտ է. ի-բրբ
 շան չի լի-նի: Բո հա-յե - րեն խաղե-րը Սա-յա-դի նը-
 ման չի լի-նի: Բո հա-յե - րեն խաղե-րը Սա-յա-դի նը- ման չի լի-նի:

Այգեպան, ի՞նչ ես անում, շամբը բուրաստան չի լինի,
 Օձի որքան գեղեցիկն ըլնի, սիրական չի լինի,
 Կատրվին ոտացընես օրը հազար նազ ու նամաթ,
 Տիրասեր և բարեսիրտ, հայտ է, իբր շան չի լինի:

Ագոավին շուշի միջում պահես շաքար ու նաբաթով,
 Վատաբախտ բյուբյուլի պես վարդի սիրաբան չի լինի.
 Մանկական ուսումն ունի միլիոնի չափ արծողություն,
 Ապտակով սրնված տղեն առանց աստիճան չի լինի:

Ղուռանը ասում է, թե ջաննաթումը շատ հուրի կա,
 Ինչ Վըրաստանին է, ջաննաթին էլ էնքան չի լինի.
 Դու, Շիրին, օրը հարյուր քաղցր ու ախորժ բան մտածես,
 Զո հայերեն խաղերը Սալադի նըման չի լինի:

ԲՅՈՒԼԲՅՈՒ ԸՈՆ ԿՄԱՆ

Andantino

67

Բյուրբյուր իո նր-ման քեզ վե-րա

փա փազ չու-նի վարդըդ, սեղվա - ն - լն - շու

մի՞ թե ծա - մա - նակ չու - նի վար - դըդ:

Բյուրբյուր քո նման քեզ վերա փափազ չունի վարդըդ,
 Սեր վաչկելու մի՞թե ժամանակ չունի վարդըդ,
 Զէ որ քո անունըդ նորա հետ պատմողը մենք ենք,
 Դարձյալ դիտում ենք, որ սիրո մուրհակ չունի վարդըդ:

Քու վարդուհին իմ բախտից անգույթ է, ով անճար,
 Իմ սիրականիս չափ խնամ անգամ չունի վարդըդ,
 Իր ծառը փշալից, հովանին անգամ օձանիստ,
 Իր արյունն իրա մեջ իստակ չունի վարդըդ:

Թեպետ մաշիսի ծնված է, բայց հունվարա շունչ է,
 Ամպով է պատած երբեք արեգակ չունի վարդըդ,
 Թե մարթ է սիրել, համապիտուին սիրե բացարձակ,
 Որովհետև անանցնելի վիճակ չունի վարդըդ:

Տասնմեկ ամիսըդ դու նորան ծախսում ես անշուշտ,
 Բայց քո մեկ օրդ գընելու ստակ չունի վարդըդ,
 Վարդիցը Շիրին պատմե սոխակին քանի որ կաս,
 Եվ կրկնե ասելով թե հեղինակ չունի վարդըդ:

Moderato

ԱԿՆԱՐԿՅԱ, ՈՎ ԻՄ ՍԻՐՈՒՏԻ

68

Ակ - նար-կյա՛, ով իմ սի - րու-հի, ակ - նար-կյա՛սր-կա -
 -րիս, օգ - կյա՛ սի-րա-հա - րիս, մերթ իմ նե-ղությա
 -կըս հա-սու լեր, մերթ դեղ ու ճար - րիս, տո՛ր ան-մի-խիթա -
 -րիս: Ան - բախ-տու-թյա-կըս շնո - քի-ցը ո - դորմե-լի եմ
 ճաս, եր - բեմն էլ հու-սա - հաս. ափ-սուս, հա-լար ափ -
 -սուս, ապա-վա՛յ ինչ խե-լա-գա - րիս, պան-դուխտ եմ օ-սա -
 -րիս: ո՛հ պան - դուխտ եմ օ - սա - րիս:

Ակնարկյա, ով իմ սիրուհի, ակնարկյա տրկարիս,
 օգնյա սիրահարիս,

Մերթ իմ նեղությանս հասու լեր, մերթ դեղ ու ճարիս
 տուր անմխիթարիս.

Անբախտությանըս ձեռքիցը ողորմելի եմ շատ,
 երբեմն էլ հուսահատ.

Ափսոս, հազար ափսոս, ապա վայ ինձ խելագարիս,
 պանդուխտ և օտարիս:

Մինչ ե՛րբ աղաղակըս չըլսելով՝ մընամ այսպես.
 հայցեմ խընամ այսպես:

Թեև քո արարքդ, իրավի, շատ չէ հիմարիս,
ամոթ բարերարիս.
Սիրույդ աղեղըն իմ վերա լարված կա հարածամ,
սպանված եմ անգամ,
Արյան ծարավի սերդ է ահարկու խոնարհիս,
ներհակ կա ավարիս:
Ես իմ ժամանակիս գումարըն բաշխեցի սիրույդ,
գրավ եղի անփույթ.
Էլ այսուհետև ի՞նչ է պակաս մահվան հոժարիս,
բախտով ապիկարիս.
Այսքան բողոքը իմ սիրելույս կարդացի ես ողջ,
ականջ դրրավ ամբողջ.
Ասավ.— Ծիրին, դու պե՛տք է սիրույս մեջ չի դադարիս,
մինչև ինձ հավասարիս:

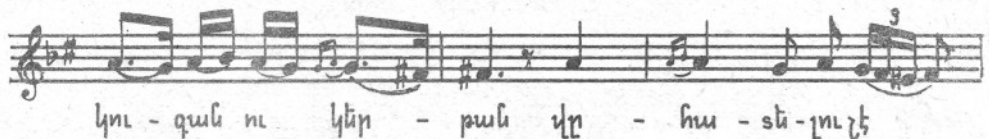
ԶԻՎԱՆԻ (1846—1909)

ՋԱՌՈՐԴ ՕՐԵՐԸ

Moderato

69

Զա - խորդ օ - րե - րը ջրհունեղը - ման կու - զան ու կեր -
 - քան, ջա - խորդ օ - րե - րը ջրհունեղը - ման
 կու - զան ու կեր - քան, վր - հա - սե - լու չէ,
 վերդ կու - նե - նան, կու - զան ու կեր - քան,
 1. վր - հա սե - լու չէ, վերդկու - նե - նան, կու - զան ու կեր -
 - քան. հա - որև չա - վե - րը մարդու վե - րա չեն մը - նա կը -
 - կար որ պես հա - ճա - խորդ
 Ժար - վե - ժա - քան կու - զան ու կեր - քան,
 որ - պես հա - ճա - խորդ Ժար - վե - ժա - քան կու զան ու կեր -
 քան: Զա - խորդ օ - րե - րը ջրհունեղը - ման

կու - գան ու կեր - թան վը - հա - սե - լու չէ

վերդ կու - նե - նան կու - գան ու կեր - թան: - թան:

Զախորդ օրերը ձրմոսն նրման կուգան ու կերթան,
Վրհատելու չէ, վերջ կունենան. կուգան ու կերթան.
Դատրն ցավերը մարդու վերա չեն մընա երկար,
Որպես հաճախորդ շարվե-շարան կուգան ու կերթան:

Փորձանք, հալածանք և նեղություն ազգերի գըլխից,
Ինչպես ճանապարհի կարավան կուգան ու կերթան.
Աշխարհը բուրաստան է հատուկ, մարդիկը ծաղիկ,
Որքան մանուշակ, վարդ, բալասան կուգան ու կերթան:

Ոչ ուժեղը թող պարծենա, ոչ տրկարը տըլսի,
Փոփոխակի անցքեր զանազան, կուգան ու կերթան.
Արևը առանց վախենալու ցայտում է լույսը,
Ամպերը դեպի աղոթարան կուգան ու կերթան:

Երկիրը ուշալ զավակին է փաշփալում մոր պես,
Անկիրթ ցեղերը թափառական, կուգան ու կերթան.
Աշխարհը հյուրանոց է, Ջիվան, մարդիկը հյուր են,
Այսպես է կանոնը բընական, կուգան ու կերթան:

Moderato con anima

Ա.ՉԳ ԻՄ

70

Ազգ իմ, որ - քան եր - կուն վր - նաս,

սիր-քու քի - յա - նից չի զառ - վի,

հա - զար քե - սակ շար - շա - քանք քառ,

սիր-քու սիր-քու քի - յա - նից չի

զառ - վի, հա-զար քե - սակ շար-շա -

-քանք քառ, սիր-քու սիր քու քի - յա - նից չի

զառ վի:

բնյ շնն մո -

-ուս - նա հա - վիս - յան, հա - րա - զաւ

մայր իմ Հա - յաւ - սան,

բն - կույ դր - արխան էլ ին - ջի սան,

սիր - քո սիր - քո քն - զա - նից շի

զաւ - սան - վի, բն - կույ դր -

- արխան էլ ին - ջի սան, սիր - քո,

սիր - քո քն - զա - նից շի զաւ - սան - վի:

Ազգ իմ, որքան նրկուն մընաս,
Սիրտըս քեզանից չի գատվի,
Հազար տեսակ չարչարանք տաս,
Սիրտըս քեզանից չի գատվի:

Քեզ չեմ մոռանա հավիտյան,
Հարազատ մայր իմ Հայաստան,
Թեկուզ դըրախտն էլ ինձի տան,
Սիրտըս քեզանից չի գատվի:

Քեզանով եմ ես երջանիկ,
Իմ սիրելի, իմ անուշիկ,
Ծոցիդ մեջը հանգչիմ, մայրիկ,
Սիրտըս քեզանից չի գատվի:

Ջիվանին եմ քեզ բարեկամ,
Քանի ողջ եմ ամենայն ժամ,
Հընդկաստանին էլ տեր դառնամ,
Սիրտըս քեզանից չի գատվի:

Moderato

ԳԵՌ ԳԻՇԵՐ Է, ԱՌՆՎՈՏ ՉԷ

71

Գե՛ր գի-ժե՛ր է, ա-ռն-վո՛տ չէ.

հա՛ն - գիս-ճի - Նի՛ր, ի՛նչ զա - վա՛կ, ա-հա՛կու՛թի՛րս

առ ըն - թա - նը՛, ե - թե՛ ու-նե՛ս զու՛ փա-փա՛զ.

թե՛ - և զըր-սի՛ց ի՛նչ ա - կան՛ զի՛ն զիս-չու՛մ է

սա՛ր ա - զա - զակ-ճի-Նի՛ր, Նի՛ր, սի-րու՛նմա՛ն-

-կի՛կ, ժա - մա-նակ՛չէ զարթո՛նե - լու, ըփ հա՛վա-սա՛ր.

էրբ խա՛րու՛մ, ե՛ն ո - չինչու՛նին ի՛նչ սա - լու:

Դեռ գիշեր է, առավոտ չէ, հանգիստ քընիր, իմ գավակ,
Ահա կուրծքըս առ բերանըդ՝ եթե ունես դու փափագ.
Թեև դըրսից քո ականջին դիպչում է սուր աղաղակ,
Քընիր, քընիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթնելու,
Մի հավատար, երբ խաբում են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Դու քույրերիդ մի մըտիկ տալ, նըրանք մեծ են, գառնուկըս,
Օրոր ասեմ՝ դեռ դու քընիր, որ մեծանաս, մանուկըս,
Ահա դըրի գըլխիդ տակը բարձի տեղակ բազուկըս,
Հանգիստ քընիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթնելու,
Մի հավատար, երբ խաբում են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Դըրացու չար երեխայքը քեզ գոչում են՝ դուրս արի,
Բայց չեմ թողալ որ դու գընաս հանդիպես պատահարի,
Ոչ ոտք ունիս և ոչ լեզու, պառեկիր տեղըդ, դադարի,
Անհոգ քնիր, սիրուն մանկիկ, ժամանակ չէ զարթնելու,
Մի հավատար, երբ խաբում են, ոչինչ չունին քեզ տալու:

Tempo di marcia

ԱՎԱՐԱՅՐԻ ԳԱՇԷ

72

Ա - վարայ - ըի դաւ-ջըներ - կեց արշունդդ,
ար - յու - նրդ, ան - մահվար - դան, հր - զորվար - դան,
խազ Վարդան, խազ Վարդան. Կար - միրվար - դան
հր - զորվար - դան, խազ Վարդան, խազ Վարդան:
Այ - զե ապգ կր - հիւ - վի ան-մահ ա - նունրդ, ո՞հ,
ա - նու - նրդ, կար-միրվար - դան, հր - զորվար - դան,
խազ Վարդան, խազ Վարդան, խոր - սակե - չիր
Ճա - նրր յու - ծր պարսկա-կան, պարսկա-կան:

Ավարայրի դաշտը ներկեց արյունը,
Անմահ Վարդան, հրգոր Վարդան, քաջ Վարդան.
Ազգե ազգ կը հիշվի անմահ անունը,
Կարմիր Վարդան, հրգոր Վարդան, Քաջ Վարդան.
Խորտակեցիր ծանրը լուծը պարսկական:

Մեռար թողիր անմահ անուն հիշատակ,
Քո գործքերով դարձար բարի օրինակ.
Դու սուրբ գործի համար եղար նահատակ,
Անմահ Վարդան, հգոր Վարդան, քաջ Վարդան.
Խորտակեցիր ծանրը լուծը պարսկական:

Քեզ զրրզրոեց ջերմ հայրենյաց եռանդը,
Պաշտպանեցիր փրկչիդ տըված ավանդը.
Դուրս վանեցիր զրադաշտյան աղանդը.
Դու վեհ Վարդան, հրգոր Վարդան, քաջ Վարդան.
Խորտակեցիր ծանրը լուծը պարսկական:

Andante

ՀԵԿԵՐ

78

mf

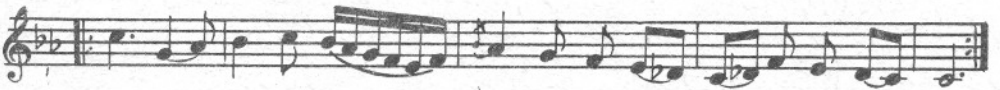
Բա - ռի գն - ղն - ցիկ ա - նա - ի հի ըն - կն - թր՝ մար - դուն,

փայ - լն - ցը - նում է ա - թն - վիպես պատ - կն - թր՝ մարդուն

ինչ մարդ ու - նե - նա յուր մո - տը հա - վա - տա - թիմ ըն - կեր

ցն - թն - կի նը - ման անցնում է մութ գի - շե - թր՝ մար - դուն:

հզագ

Բարի, գեղեցիկ, առաքինի ընկերը՝ մարդուն,
Փայլեցընում է արևի պես պատկերը մարդուն,
Ինչ մարդ ունենա յուր մտը հավատարիմ ընկեր,
Ցերեկի նըման անցնում է մութ գիշերը մարդուն:

Կյանքըդ նըվիրես ընկերի լավին, քիչ է դարձյալ,
Այնպես է հոգեկան լուսատու լապտերը մարդուն,
Ընկեր եմ ասում, հաստատակամ, ճըշմարիտ ընկեր,
Որ բարձրացընե աստիճանը միշտ վերը մարդուն:

Թըշնամիները յուր վերա գալած ժամանակը,
Կըտրիճ, հարազատ ընկերն է սուսերը մարդուն,
Ով որ ունենա մըտերիմ ընկեր, Ջիվան աշըդ,
Չի՛ ըսպիտակեր ամենևին մեկ հերը մարդուն:

Moderato

74

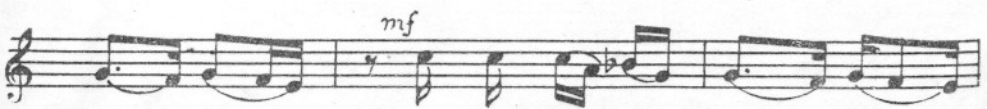

Ջուր-սակ Եւ-մամ-նե-րդդ դը-րախոս ծո-ւրդ վեգ.

Կարճադրոյր են ե-դնլ ինչհա - մար, մայ - թիկ.

Տաւ-րա-կի պնս Եւս են ա-րեղ եղ -

եղ - եղ, կրթ իդ վը-րա մա - իւրի

սուրբա-ճար, մայ - թիկ, սուրբա-ճար, մայ - թիկ:

Զուխտակ շամամներիդ դըրախտ ծոցիդ մեջ,
Կաթնադրբյուր են եղել ինձ համար, մայրիկ: -
Տատրակի պես շատ են արել էլևէջ,
Կըրծքիդ վըրս մաքուր՝ սուրբ տաճար, մայրիկ:

Ինձ համար հոշակապ կազմըդ են մաշել,
Հրճվել, ուրախացել, վըրաս են աշել.
Մինչև մեծանալըս ինչե՞ր են քաշել,
Մընացել են անքուն, անդադար, մայրիկ:

Փոխարենը են քեզ ոչինչ չեն արել,
Մոտըդ չեն մընացել, չեն մըխիթարել.
Քո սուրբ պատվերներըդ ճիշտ չեն կատարել,
Թողել են իդձերըդ անկատար, մայրիկ:

Զիվանին են, սըխալմունքըս ըզգում են,
Ես քու հոգուդ համար միշտ աղոթել են.
Ներիր քու մեղավոր որդուդ, խընդրում են,
Եղիր երկնքումը ինձ սատար, մայրիկ:

ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԱՆԱՆՈՒՆ ԵՐԳԵՐ

ԿՈՒՅՐ ԱՇՈՒՂԸ

Andante

75

Սեւ խա-վա - թը իմ ըն-կերս է ան-բա - ժան եւ
 ը - գի - տե՛մ, ինչ ա - սեղ է պայ - ծառ
 որ, բայց այս - օր - վա խա - վարն է
 խոր հո - գե - հան դի - սկ - նե - թը
 փրս-փր - սում են ա - հա - վոր եկ պահ-սում են
 ի - թեկ պա - վերն ան-պահ-սում,
 ո - թից աս-ված գու - ցե դր - դա երկրն - փում:

Tranquillo, maestoso

ՏԵՐ, ԿԵՑՈ ԴՈՒ ԶՀԱՅՍ

76

Տե՛ր, կե - ցո՛ դու զՀայս, և ա - րա զնո
 սա պայ - ծառս, կե - ցո՛ դու ըզ - Հայս, կե -
 ցո՛ դու ըզՀայս: Զո - դո՞ր-մո - թյու - նըդ վե - րին հա - ճյապո - նել նո-ւյին,
 պի նո - վին մարդասցոյ՛ւմ ապրիլ հասիս, հաս - ցիս, հաս -
 ցիս, հաս - ցիս, պի նո - վին մարդասցոյ՛ւմ ապրիլ հաս - ցիս:

Տե՛ր, կեցո դու զՀայս,
 Եվ արա զնոսա պայծառս,
 Կեցո դու զՀայս,
 Կեցո դու զՀայս:

Զոդորմությունըդ վերին
 Հաճյա ձոնել նոցին,
 Զի նովին մարդասցուք
 Ապրիլ հաստիս:

Հաստիս, հաստիս, հաստիս,
 Զի նովին մարդասցուք
 Ապրիլ հաստիս:

Moderato

ԱԶԱՏ ԱՍՏՎԱԾՆ

77

Ա - զաճ աստվածն այն օ - րից, Երբ հաճեցա՛յ շունչ փր -
 շել, Իմ հողանյութ շինվածքին Կենդանություն
 կառ - գե - վել. Ես անբարբառ մի մանուկ Եր - կու շեռ - լքս
 պար - զե - յի Ե՛վ իմ անգորթե - վե - թով ա - զաճու թյունն գրկեցի:

Ազատ աստվածն այն օրից,
 Երբ հաճեցա՛յ շունչ փշել,
 Իմ հողանյութ շինվածքին
 Կենդանություն կառգե՛լ.
 Ես անբարբառ մի մանուկ
 Երկու ձեռքս պարզեցի.
 Ե՛վ իմ անգոր թևերով
 Ազատությունն գրկեցի:
 Մինչ գիշերը անհանգիստ
 Օրորոցում կապկապած
 Լալիս էի անդադար,
 Մորս քունը խանգարած,
 Խնդրում էի նորանից
 Բազուկներս արձակել,
 Ես այն օրից ուխտեցի
 Ազատությունը սիրել:

Թոթով լեզվիս մինչ կապերն
Արձակվեցան, բացվեցան,
Մինչ ծնողքս իմ ձայնից
Խնդացին ու բերկրեցան,
Նախկին խոսքն, որ ասացի,
Չէր հայր, կամ մայր, կամ այլինչ,
Ազատություն՝ և դուրս թռավ
Իմ մանկական բերանից:
«Ազատություն՝» — ինձ կրկնեց
Ճակատագիրն վերևից, —
«Ազատությա՛ն դու գինվոր
Կամիս գրվիլ այս օրից:
Ո՛հ, փշոտ է ճանապարհը,
Քեզ շատ փորձանք կսպասե.
Ազատություն սիրողին
Այս աշխարհը խիստ՝ ցեղ է»:

— Ազատություն, — գոչեցի, —
Թող որոտա իմ գլխին
Փայլակ, կայծակ, հուր, երկաթ,
Թող դավ դնե թշնամին,
Ես մինչ ի մահ, կախաղան,
Մինչև անարգ մահու սյուն,
Պիտի գոռամ, պիտ կրկնեմ
Անդադար՝ ազատություն»:

ԳԱՐԻԵԼ ԵՐԱՆՅԱՆ (1827—1862)

ԿՈՒԿԻՍ,

Moderato

78

Երբ-որ բաց-վին դռ-ներն հու-սո, եվ մեր
եր-կրեն փախսա ջր-մեռ, շրջ-նաղ եր-կիրներ Ար-մե-նիո, —
երբիսյ - լն յուր բաղրիկ օ - րեր, երբ որ ծի - ծառն
իր բույն դառ-նա, երբ որ ծա-ռերն հազնին տն - լն՝
ցան-կամ տեսնել զիսկի - լի-կիա, աշ-խարհ՝
որ ինչ և՛ սուր ա - րել: որ ինչ և՛ սուր ա - րել:

Երբոր բացվին դռներն հուսո,
Եվ մեր երկրեն փախ տա ձմեռ,
Չքնաղ երկիրն մեր Արմենիո,—
Երբ փայլե յուր բաղրիկ օրեր.
Երբոր ծիծառն իր բույն դառնա,
Երբոր ծառերն հազնին տերև՝
Ցանկամ տեսնել զիս Կիլիկիա,
Աշխարհ՝ որ ինձ ետոր արև:

Տեսի դաշտերըն Սուրիո,
Լյառն Լիբանան և յուր մայրեր.
Տեսի գերկիրըն Իտալիո,
Վենետիկ և յուր գոնդուներ.
Կղզի, նման չիք մեր Կիպրիա,
Ծվ ոչ մեկ վայրն է արդարև
Գեղեցիկ քան զիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր արև:

Հասակ մը կա մեր կենաց մեջ,
Որ ամենայն իղձ կավարտի.
Հասակ մը, ուր հոգին ի տենչ՝
Հիշատակաց յուր կարոտի.
Հորժամ քնարս իմ ցրտանա,
Սիրույն տալով վերջին բարև՝
Երթամ ննջել հիմ Կիլիկիա,
Աշխարհ՝ որ ինձ ետուր արև:

Lento

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

79

Հա - յաւ - սան, նր - կիր դրախա -

- վայր, դու մարդկայ-նոցն դիս օր-բան,

դու եմբքը կիկ իմ Հայ - րե - նիք, Հա -

-յաւ - սան, Հա - յաւ -

-սան, Հա յաւ - սան: Ի վեհ ա - նունդ

սիրս իմ, ո՞հիտոյժ ո-գնվո-րի ի նորիսրախոյս, ի վեհաւ նունդ

սիրս իմ, ո՞հ, հույժ ո - գն-վո - րի ի նորիսրախոյս. եմ

անկայրոյս ի ինչ հուսամքնդ, ի ինչ, հույս իմ մի -

-այն, Հա յաւ - սան,

Հա - - յաս - սան, Հա -
 - յաս - սան, Հա - յաս - սան:

Հայաստան, երկիր դրախտավայր,
 Դու մարդկայնո ցեղիս օրրան,
 Դու և բնիկ իմ Հայրենիք,
 Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան:

Ի վեհ անունդ սիրտ իմ, ոհ, հույժ
 Ոգևորի ի նոր խրախույս,
 Եվ անձկալրյաց ի քեզ հուսամ,
 Ի քեզ, ի քեզ, հույս իմ միայն,
 Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան,

Հայաստան, անուն փարելի,
 Ի քեզ հանգիստ Նոյան տապան,
 Եզիտ և քե սպրեցավ Նոյ,
 Հայաստան, Հայաստան, Հայաստան:

Moderato

80

Ո՛հ, ինչ ա - նուե և ինչպիսիպով ա - նա - վո -
 սույ փո - չես հո - վիկ, ծաղ - կանցվր - րա
 գուր - գու - րա - լով և մա - վե - րուն կու - սին փափ -
 կիկ բայ չես հո - վիկ իմ հայ - րեն - յայ գր - եա
 աև - ցիր սրբ - ան ի բայ բայ չես հո - վիկ
 իմ հայ - րեն - յայ գր - եա աև ցիր սրբ ան ի
 բայ: Ո՛հ ինչ ա - նու և սրբա - գին ծա - ոսյ մե
 գին եր - գես թող - ցիկ սի - րո ծա - մերն ի յան - սա -
 սին շո - վար - լե - ան ի քո շո - վար - ցիկ շո - վար թող - ցիկ
 եակ իմ հայ - րեն - յայ գր - եա եր - գե

80^ա

սրբի - տես ի բայ բայ չես թողչ-նակ իմ հայ-րեն
յայ գը նա եր - գե սար տես ի բայ:

Ոհ, ինչ անուշ և ինչպես զով
Առավոտոց փրչես, հովիկ,
Ծաղկանց վրբա գուրգուրալով
Եվ մագերուն կուսին փափկիկ:
Բայց չես հովիկ իմ Հայրենյաց,
Գընա անցիր սրբտես ի բաց:

Ոհ, ինչ աղու և սրբտագին
Ծառոց մեջեն երգես, թռչնիկ.
Սիրո ժամերն ի յանտառին
Ըզմայլեցան ի քո ձայնիկ:
Բայց չես թռչնիկ իմ Հայրենյաց,
Գընա երգե սրբտես ի բաց:

Ոհ, ինչ մրմունջ հանես, վրտակ,
Ականակիտ ու հանդարտիկ.
Քու հայելվույդ մեջ անապակ
Նային զիրենք վարդն ու աղջիկ:
Բայց չես վտակ իմ Հայրենյաց,
Գընա հոսե սրբտես ի բաց:

Թեպետ թռչնիկն ու հովն հայոց
Ավերակաց շրջին վերա,
Թեպետ պղտոր վրտակն Հայոց
Նոճիներու մեջ կը սողա,
Նոքա հատաչք են Հայրենյաց,
Նոքա չերթան սրբտես ի բաց:

Allegro moderato.

ՄԵՆՔ ԲԱԶ ՏՈՂՄԻ ԶԱՎԱԿՆԵՐ ԵՆՔ

81

f Solo

Մենք խաղ տոհ - մի պա - վակ-ներ ենք, չենք վա-խի,
 մա - նոր-մու - նոր փոր - շանկնե-րից չենք փախչի,
 մենք դեռ փոխ-րուց միտ սի - րել ենք խա - զու-թյուն,
 ինչ էլ որ լի - նի՝ չենք հանդուրժի պար - տու-թյուն:

Coro

Մենք դեռ փոխ-րուց միտ սի - րել ենք խա - զու-թյուն,
 ինչ էլ որ լի - նի՝ չենք հան-դուրժի պար-տու-թյուն:

Solo

Ու - րենն ա - ռա՛զ, պար-կենն թրս-րուկ հաղ - թա-կան,
 սանթրո-նա - մուն մենք ծեծ ու զարդ պատ-վա-կան,
 թող ի - մա - նան, մենք չենք դառ-նա խա - դա - լիք,
 այնպես պիտ ծե - ծենք, որ հի - շեն հոր հար-սա - նիք,

Coro

Թող ի-մա-նան, մենք չենք դառնա խա-ղա-լիք,
այնպեսպիս ծե-ծենք, որ հի-սեն հոր հար-սա-նիք:

Հոր-հոր— Մենք բաշ տոհմի զավակներ ենք, չենք վախի,
Մանր-մունր փորձանքներից չենք փախչի,
Մենք դեռ փոքրուց միշտ սիրել ենք քաջություն,
Ինչ էլ որ լինի՝ չենք հանդուրժի պարտություն:

Խումբ— Մենք դեռ փոքրուց միշտ սիրել ենք քաջություն,
Ինչ էլ որ լինի՝ չենք հանդուրժի պարտություն:

81. Հոր-հոր— Ուրեմն՝ առաջ, զարկենք թմբուկ հաղթական,
Տանք թշնամուն մենք ծեծ ու ջարդ պատվական,
Թող իմանան՝ մենք չենք դառնա խաղալիք,
Այնպես պիտ ծեծենք, որ հիշեն հոր հարսանիք:

Խումբ — Թող իմանան, մենք չենք դառնա խաղալիք,
Այնպես պիտ ծեծենք, որ հիշեն հոր հարսանիք:

Հոր-հոր— Տոհմը մեր եղել է քաջերից քաջը,
Անարգել է կայծակների շառաչը,
Մենք էլ նրա զավակներն ենք հարազատ,
Էլ ուրիշ ժառանգ չկա, չկա մեզնից գատ:

Խումբ — Մենք էլ նրա զավակներն ենք հարազատ,
Էլ ուրիշ ժառանգ չկա, չկա մեզնից գատ:

Հոր-հոր— Ուրեմն՝ առաջ, զարկենք թմբուկ հաղթական,
Տանք թշնամուն մենք ծեծ ու ջարդ պատվական,
Թող իմանան, մենք չենք դառնա խաղալիք,
Այնպես պիտ ծեծենք, որ հիշեն հոր հարսանիք:

Խումբ: — Թող իմանան, մենք չենք դառնա խաղալիք,
Այնպես պիտ ծեծենք, որ հիշեն հոր հարսանիք:

Tempo di marcia

ՋԵՅՔՈՒՆՅԱՆԵՐԻ ԲԱՅՆԵՐԳԸ

82

Ա - լինվն ե- լավ, վնյ-թուն-ցի-ներ, Ռեհ, չի հեծենեմ, առնենկենեմ,
ղի - մինեմ ա-ռազ, Ին - չո՞, ին-չո՞ գր - լուխժրունեմ
Բրո - նա - վո - ղին մեր վիզ պարզամ, Ին - չո՞, ին-չո՞
Գր - լուխժր - ունեմ բրո - նա վո - ղին մեր վիզ պարզամ:

Արևն՝ ելավ, Ջեթունցիներ,
Դեհ, ձի հեծենեք, առնեք գեներ, դիմեք առաջ.
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ գլուխ ծրունք
Բրոնավորին մեր վիզ պարզամ:

Ջեթունցի ենք, մեր սիրտանք
Են պատերազմ և արշավանք,
Սուր, թուր, գնդակ և հրացան
Են խաղալիք մեր հավիտյան:

Ամբողջ հինգ դար գերի ենք մենք,
Մեր շղթայք մենք պատրաստեր ենք,
Ինչո՞ւ այժմեն մենք չստիպենք
Մեր գերողին կրելու զայն:

Կեցցե Ջեթուն, ապրի Ջեթուն,
Թող չտեսնե ստրկություն.
Քանի ունի մեզ պես որդիք,
Ապրի Ջեթուն, կեցցե Ջեթուն:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ ԱՎ. ԻՍԱՀԱԿՅԱՆԻ ԽՈՍՔԵՐՈՎ

Lento ՄԱՃԿԱԼ

88 Մաճկալ 6 ես, բե-լաբարած ես,
 ա-ռը 6 Շուն տոբոնիս ա - թի.
 Տո-վի 6 պես Բրբր-նած 6 ես,
 եպ-նենն արցկի,
 տուն ա - թի:

88. Մաճկալ ես, բեզարած ես,
 Առը շուն տո'ր, շո'ւտ արի.
 Ծովի պես բըրտնած ես,
 Եզներն արձկի', տուն արի':

Տեղ եմ գրցել շվաքում,
 Քամին կուգա գով կանի.
 Լուսնի շողքն է մեր ծոցում,
 Չափ տո'ր, չափ ա'ն-շուտ արի':

Կաթի սերը քաշել եմ,
 Դրել եմ հովին՝ սառի.
 Ալ գոգնոցս կապել եմ,
 Արի թառվան, թը՛ռո, արի:

Դադրած, բեզարած յա'ր ջան,
 Ամպերն ելան, դե'ն արի.
 Բեզարած ջանիդ դուրբան,
 Ծրտից թև առ թե'զ արի:

ՈՐՍԿԱՆ ԱՆՊԵՐ

Andante

84

«Որսկան ախա - պե - ր, սարեն կու - գաս,
 Սարի մարալ կըփը - նտրես.
 Ասա՛, յարա՛ք դուն չը տեսար
 իմ մարալըս, իմ բալես.
 — «Որսկան ախապեր, սաս, յարաք
 Ո՛վ է հարսը իմ բալիս.
 Ով է գըրկում չոր գլուխը
 իմ մարալիս, իմ լալիս»:
 — «Տեսա, քորի՛կ, դարդոտ բալեդ
 Քարն է դըրեր բարձի տեղ.
 Անուշ քընո՛վ տաք գընդակն է
 Կըրծքում գըրկե՛ր յարի տեղ.
 — «Տեսա, քորի՛կ, նըխշուն բալեդ
 Կարմիր-կանանչ է կապեր.
 Սիրած յարի համբուրի տեղ
 Սըրտին վարդեր են ծըլեր»:
 Սարի մարմանդ հովն է շոյում
 Ճակտի փունջը մարալիդ,
 Ծաղիկներն են վըրան սըգում,
 Ազիգ բալիդ, խեղճ լալիդ»:

«Որսկան ախապե՛ր, սարեն կուգաս,
 Սարի մարալ կըփընտրես.
 Ասա՛, յարա՛ք դուն չը տեսար
 իմ մարալըս, իմ բալես:

Դարդի ձեռքեն սարերն ընկավ,
 Իմ արես, իմ բալես.
 Գլուխն առավ, քարերն ընկավ
 Իմ ծաղիկըս, իմ լալես»...

— «Տեսա, քորի՛կ, նըխշուն բալեդ
 Կարմիր-կանանչ է կապեր,
 Սիրած յարի համբուրի տեղ
 Սըրտին վարդեր են ծըլեր»:

— «Որսկան ախապեր, սաս, յարաք
 Ո՛վ է հարսը իմ բալիս.
 Ով է գըրկում չոր գլուխը
 իմ մարալիս, իմ լալիս»:

— «Տեսա, քորի՛կ, դարդոտ բալեդ
 Քարն է դըրեր բարձի տեղ.
 Անուշ քընո՛վ տաք գընդակն է
 Կըրծքում գըրկե՛ր յարի տեղ.

Սարի մարմանդ հովն է շոյում
 Ճակտի փունջը մարալիդ,
 Ծաղիկներն են վըրան սըգում,
 Ազիգ բալիդ, խեղճ լալիդ»:

Adagio con dolore

ՍԻՐԵՑԻ ՅԱՐՍ ՏԱՐԱՆ

85

Սի - րե - ցի, յա - րա սա - րան,

յա - րա սի - վին ու սա - րան

սի - րե - ցի, յա - րա

սա - րան յա - րա սի - վին ու

սա - րան - էս ի՞նչ պու - լով առ

խաբի է պու - կե - ցին

սի - րա սա - րան էս ի՞նչ

Կու 5 - լում ա՛ռ - խարհ է
 Կո - կն - Կին Կիր-ջրս Կա - թան :

Սիրեցի, չարը տարան.
 Յարս տըվին ու տարան.
 —Էս ի՞նչ գույում աշխարհ է,
 Սիրտըս Կոկեցին, տարան:

Յավըս խորն է, ճար չըկա,
 Ծար կա, ճար անող չըկա.
 —Էս ի՞նչ գույում աշխարհ է,
 Սրտացավ ընկեր չըկա:

Լա՛վ օրերս գնացի՛ն,
 Ափսո՛ս ասին, գնացի՛ն.
 —Էս ի՞նչ գույում աշխարհ է,
 Սև դարդերս մնացին...

86 *Andante* *mf* *tr.*

Ա՛խ, իմ համ - փես

Port. *tr.* մո - լոր

գր - նաց, ան-սակ ծո - վին դեմ ա

mp *Port.* *Port.* - նա

վա՛խ իմ սն - րոս

p *pp* ան-յա՛վ գր - նաց ե՛ս կանչե - լու հար չո՛ - կա :

Ա՛խ, իմ ճամփես մոլոր գնաց,
 Անտակ ծովին դեմ առա.
 Վա՛խ, իմ սերոս անցա՛վ գնա՛ց,
 Ետ կանչելու ճար չըկա:

Դումանն եկավ, ծովը ծածկեց,
 Էն խառ հավքերն ի՞նչ եղան.
 Դարդը եկավ, սիրտը ծակեց.
 Էն ալ-վարդերս ի՞նչ եղան:

Ա՛խ, խառ հավքերն ծովում խեղդվան,
 Ագռավն վրես կրողա,
 Սիրոս գառ-վառ վարդերն թոռման,
 Բլրուս անթև կրորգա...

Moderato

ՕՏԱՐ ԱՄՐԱՅԻ

87

Օ - տար ա - մա - յի ճամփե - րս քի վր - քա
 իմ քա - րա - վա - նըս մեղմ կը - դո - դան - զն: Կանգնի՛ր
 քա - րա - վանս, ին - յի կը - թը - վա,
 թե հայ - րե - նի - ինս ինչ մարդ կը - կան - շն:

ՕՏԱՐ, ամալի՛ ճամփեքի վրա :
 Իմ քարավանը մեղմ կըղողանջե.
 Կանգնի՛ր, քարավանս, ինձի կըթվա,
 Թե հայրենիքես ինձ մարդ կըկանջե:

Բայց լուռ է շուրջըս ու շըշուկ չկա
 Արևա՛ն, անդո՛րր այս անապատում.
 Ա՛խ, հայրենիքըս ինձ խորթ է հիմա,
 Ու քնքուշ սերըս ուրիշի գրկում:

Կընոջ համբույրին է՛լ չեմ հավատա,
 Շուտ կըմոռանա նա վառ արցունքներ.
 Շարժվի՛ր, քարավանս, ինձ ո՛վ ձայն կըտա,
 Քիտցի՛ր, լուսնի տակ չըկա ուխտ և սեր:

Փընա՛, քարավանս, ինձ հետոջ քա՛շ տուր
 Օտար ամալի ճամփեքի վրա.
 Ուրտեղ կհոգնիս՝ գըլուխըս վար դիր
 Ժեռ-քարերի մեջ, փըշերի վըրա...

88 *Andante*

Սեւ մուրս ամպեր ձակօթի

դիւ - վան , դու - ման հազար

Portamento
Ա - լազյա՛ց պր - տումս

ս - րեւ

էլ չի ծաղկում , *Portamento*

սիրս է՛լ դու - ման , *Portamento*

Ա - լազյա՛ց :

Սե-մուրս ամպեր ճակտիդ դիզվան,
Դուման հազար, Ալազյա՛գ,
Սրտումս արև էլ չի ծաղկում,
Սիրտս է՛լ դուման, Ալազյա՛գ:

Զառ փեշերդդ անցա, տեսա,
Առանց դարդի սիրտ չըկար,
Ա՛խ, իմանա, ջա՛ն Ալազյազ,
Իմ դարդիս պես դարդ չկար...

— Է՛յ, Մանթաշի նըխշուն հավքե՛ր,
Իմ դարդըս որ՝ ձերն եղներ,
Ձեր էդ զառ-վառ, խաս-փետուրներ
Կսենային, քանց գիշեր:

— Է՛յ Մանթաշի մարմանդ հովքե՛ր,
Իմ դարդըս որ՝ ձերն եղներ,
Ձեր ծաղկանուշ բուրմունքն անուշ
Թույն ու տոթի կփոխվեր:

— Հե՛յ վա՛խ... կոտրան իմ թևերս,
Ընկա գիրկըդ, Ալագյա՛գ.
Ա՛խ, մեծ սրբոտիդ սեղմեմ սիրտս,
Լամ, արուն լամ, Ալագյա՛գ...

89 *Moderato*
mp

Դար - դրս լա-յեմ, սա - ղի սըմ-բուլ,
ալ-վանալ-վան ծա-ղիկ-ներ դա՛ր-դրս լա-յեմ,
բա - ղի բըլ-բուլ, անպող երկնույ Կով հո - վեր:

Դա՛րդրս լացեք, սարի սըմբուլ,
Ալվան-ալվան ծաղիկներ.
Դա՛րդրս լացեք, բաղի բլբուլ,
Ամպշող երկնուց գով-հովեր...

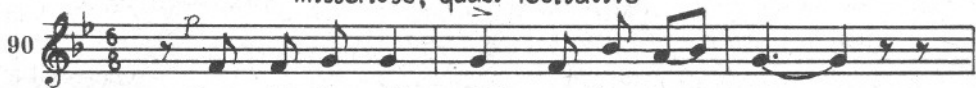
Երկինք-գետինք գլխուս մթնան,
Անտուն-անտեր կուլամ ես.
Յարիս տարա՛ն—ջանիս տարա՛ն,
Հոնգո՛ւր-հոնգո՛ւր կուլամ ես...

Ա՛խ, յարս ինձի հանեց սըրտեն,
Անճար թողեց ու գընաց.
Սըրտիս սավդեն—խորունկ յարեն
Անդեղ թողեց ու գընաց:

Դա՛րդրս լացեք, սարի սմբուլ,
Ալվան-ալվան ծաղիկներ,
Դա՛րդրս լացեք, բաղի բլբուլ,
Ամպշող երկնուց գով-հովե՛ր...

Moderato - misterioso, quasi recitativo

ԳԱՅԵՔ ՏԵՍԵՔ

Գա-լի՛ք սի-սևի՛ք հրն ա կե-րե՛կ Վէ՛ծ,

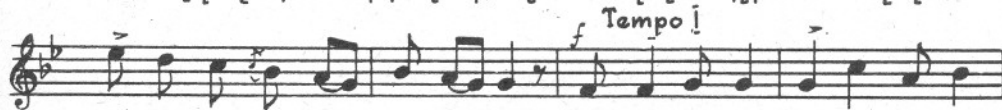

Գա-լի՛ն սե-սան՛ գեղն ա կե-րե՛կ Վէ՛ծ: Գեղն լոյ ի-ծուն,

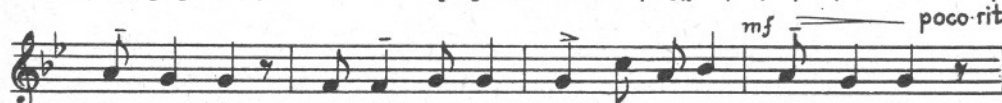
accel. molto e cresc.

էճն լոյ սը-կուն, շիկ զա-րե-վուն, հա-լալ է կրրնո, հա-լալ է,

հա-լալ է զա-մո, հա-լալ է, . ես ինչխաֆուր դա-րու հա-սանք,

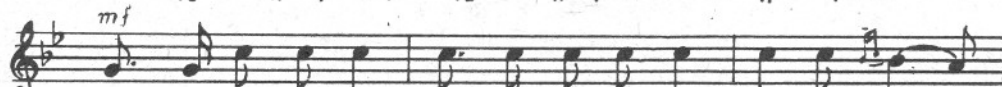
հա-լալ է, ես ինչխր-սար կրր-մո սապանք, հա-լալ է:

Soprani

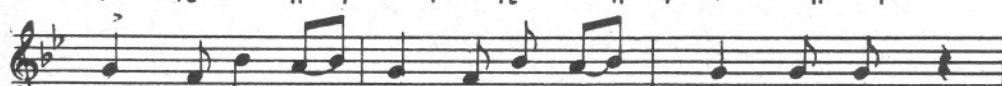
p Volgare accel. e cresc. molto

Դե գը-նա կի-գամ, դե գը-նա կի-գամ, ռուս կի-գամ,

դե՛, գը-նա կի-գամ, դե՛ գը-նա՛ կի-գամ, ռուս կի-գամ,

կար-միրսոս-լերս հազ-կիմ ի-գամ, ռուս կի-գամ,

կար-միր սո-լերս հազ-նիմ ի-զամ, ծուս կի-զամ:

Tempo I

Գա-յնի՛ սե-սե՛ք ո՞րն ա կե-րե՛լ զգե՛լ:

mp Գա-յնե՛ս սե-սան՝ արգև ա կե-րե՛լ զգե՛լ: Արգև ըլ-գի-լուն,
f *acc. molto e cresc.*

զե՛կն ըլ ի-ծուն, է՛ծն ըլ սը-կուն, տիկ զա-րե-վուն,

f հա-լալ է կըր-մո, հա՛-լալ է, հա-լալ է զա-մո,

հա-լալ է, ես ի՛նչիյա-ֆուր դարրու հասանք, հա-լալ է,

f ես ի՛նչիւր-սար կըր-մո ստա-յանք, *mf* *poco rit.* հա-լալ է:

Tenore: Amorevole e poco scherzoso

Եսպ մի ա-ներ. Եսպ մի ա-ներ Եսպ աղ-գիկ,

poco accelerando Եսպ մի ա-ներ, Եսպ մի ա-ներ Եսպ աղ-գիկ.

energico

մին - քա - նո - վրդ թոյ մի հա - ներ, ճա՛ն աղ - զիկ,

մին - քա - նո - վրդ թոյ մի հա - ներ, ճա՛ն աղ - զիկ:

Soprani *Civettuoso*

Ասպ կու է ներս կու, Ասպ կու է ներս կու,

p sempre accel. e cresc.

Ասպ կու է - ներս, Ասպ կու է - ներս, Ասպ սը - դա, Ասպ կու է - ներս,

energico

Ասպ կու է - ներս, Ասպ սը - դա, մին - քա - նո - վրդ թոյ կու է - ներս,

ճա՛ն սը - դա, մին - քա - նո - վրդ թոյ կու է - ներս, ճա՛ն սը - դա:

Amabile

Խո - րո - սիկ, Խո - րո - սիկ, Խո - րո - սիկ, մո - րո - սիկ

1. 2. *rit. molto*

իմ յարևն է: իմ յարևն է:

Tranquillo, con anima

ԼԵՊՁՈ, ԼԵ, ԼԵ

91

mf
Հնայ-հո՛ լն, լն, լնայհո՛, լն, լն, լնայհո՛,
mp Un poco mosso
լն, լն, լնայ հո՛, լն: Հո՛ - դալ - լո, զա՛ն,
P
հո՛ - դալ - լո, զան, հո՛ - դալ - լո, ալ-խնր սի - բուն,
P
դա - ռալ - լո, զան, դա - ռալ - լո, ալ-խնր սի - բուն
rit. molto
դա - ռալ - լո, զա՛ն, դա - ռալ - լո:

ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼՅԱՆ (1856—1905)

ԲԵՐԻՏՆԵ ԴՈՒՐՈՒ ԵՆԱ

92

Liberamente
mf con moto poco cresc. rall. molto

Բեր-դի-ցր դուրսի-լա Ա-լա-զալ սի-սա, խա-
dim. a tempo mf

նու՛մ Ե-վա զան, ա-րա-րած առ-խաղիչը դը-րախ-
rall. molto mp $\text{♩} = 56$

-ի պես ա, խա-նում Ե-վա զան: Դուն կե-ցիր իս-
-րով, ես կեր-թամ լա-լով.

լա-լով, ող-բա-լով. սա-րեր ման զա-
Tempo I mf rall. molto

-լով: Ա-պա-րան աչ-խա դու-ման ա
a tempo rall. molto

դա-նել, իմ կյանքնու ա-րել յա-ման ա
d=60 mf-mp

դա-նել: Օ-րեր, գար-նան ա-նուց օ-րեր,
mp-p p-pp

ախ, ո՛ր եք կո-րել:

Բերդիցը դուրս ելա Ալագյազ տեսա,
Խանում Եվա ջան,

Արարած աշխարհը դրախտի պես ա,
Խանում Եվա ջան,

Դուն կեցիր բարով,

Ես կերթամ լալով,

Լալով ողբալով,

Սարեր ման գալով:

Ապարան աչքիս դուման ա դառել,

Իմ կյանքն ու արև յաման ա դառել:

Օրեր գարնան, անուշ օրեր,

Ախ, ո՞ր եք կորեր:

Ոչխարն էտին կարծա, էնդին՝ գառները,

Խանում Եվա ջան,

Կանաչել են ծաղիկները, ծառները,

Խանում Եվա ջան,

Դուն կեցիր բարով,

Ես կերթամ լալով,

Լալով ողբալով,

Քոչ ու բարխանով:

Արի գնանք քո ման եկած արտերը,

Քեզ որ տեսա նորացան իմ դարդերը:

Օրեր գարնան, անուշ օրեր,

Ախ, ո՞ր եք կորեր:

Adagio

ՃԱՆՈՒՐԱԿ

98

Մա-նիր մա - նիր, իմ ճախար - քակ, մանիր
սպի - տակ մա - լանչ-ներ, մա-նիր թե - լեր հաստ ու բար -
քակ, որ ես հո - գամ իմ ցա - վեր, մա-նիր - վեր:

Մանիր, մանիր իմ ճախարակ,
Մանիր սպիտակ մալանչներ,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցավեր:

Տիգրանիկս գուլպա չունի,
Հանդ է գնում ոտաբաց,
Գարրիելիկս չուխա չունի,
Միշտ անում է սուգ ու լաց:

Կարմիր օրս երբ սևացավ,
Եվ պարտք մնաց, թեև քիչ.
Պարտատիրոջ սիրտն էլ անցավ,
Եկավ տարավ ամեն ինչ:

Մանիր, մանիր իմ ճախարակ,
Մանիր սպիտակ մալանչներ,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցավեր:

Ad libitum (Tempo rubato)

ՄԵՐ ԽՈՐ ԳԱԳԵ ԳԵՐԵՉՄԱՆ

Մըր - խոր
Խո - զիս

պայ - կե զե - թեղ-ման,
կեղ - նի թե - նանսակ,

մըր խոր
խո - զիս

պայ - կե զե - թեղ-ման
կեղ - նի թե - նանսակ,

թո - ղի հոնե տեղ
խաղ տա, դըժ-վար

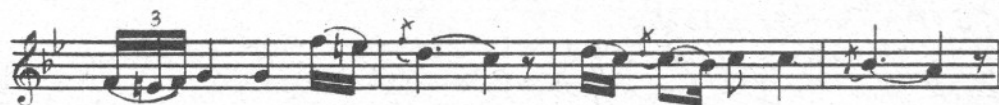
կի-զամ ման խո - տակ:
ա վառ -

Moderato

ԵՐԹԱՆԷ ՍՏԱՄԱՆ

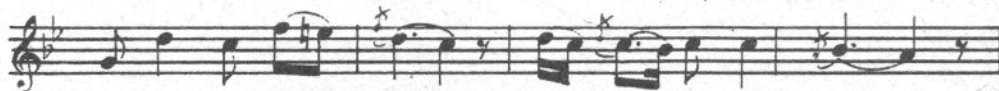

Եր - Թանե ԴՍ-տան - թոլ դա - տեղե փա-րա թոլ,

մեղ յա-րու խա - մար

առ - նեղե Կոյզգի սոլ:

Ա-րի, յար,ա - թի,

խո - ոռվ մի մը - նա;

Մըր խոր պապկե գերեզման
Թողի հոն տեղ, կիզամ ման,
Խոզիս կելնի բեռան տակ,
Խավտա, դժվար ա վաստակ:

Քանի դուրպաթ եմ ընկեր,
Միջսցս գոտին չեմ քանդեր.
Խարսնուկ անուշ, անթառամ,
Քեզնից զատ կիճն է հարամ:

Հիմիկ լաճերս ի՞նչ կանեն,
Մեռան, կորան, ինչքան են.
Սիրուն Շուշուն նարոտիկ,
Կրպոն, Մրտոն խորոտիկ:

Հիմիկ իմ արտն ի՞նչ կեղնի,
Ընձնից մահրում կու դեղնի.
Ցամքի ռեհան, նունուֆար.
Գոմից պակսի մըր տավար:

Շաշխո՞ւն եմ, ախ, ի՞նչ էրի,
Ղարիպ ընկա՛ սիրտս կերի.
Տղա, սուս կաց, ինչ պետք երգ.
Կիզամ, կիզամ, իմ տղերք:

Երթանք Ստանբուլ,
Գատենք փարս բոլ,
Մեր յարու խամար
Առնենք զույգ մի սոլ,
Արի, յար, արի,
Խոռով մի մնար,
Աստվորիս մալ
Մզիկ չի մնար, վայ լե՛...

Երթանք մոտիկ գեղ,
Ժողվենք նուկ մի եղ,
Մեր Սարու խամար
Եփենք ձվածեղ:

Ցարս ի խոռվավ,
Շամամ թողըմավ,
Ոչխար մոլորավ,
Կթոց գլորավ:

Բոստան եմ դրե
Վերն էն դարին,
Շամա մի չեղավ,
Ղրկեմ իմ յարին:

Արթուն թե քնած՝
Ընկեր եմ ուր փեշ,
Կմեռնիմ սիրով՝
Կտեսնի իմ լեշ:

Sostenuto, poco rubato

95 *mp*

Աղ-զիկ նա-լի - թով.

թել - թել մա - լի - թով.

mf

զե - թե - չիր դու ինչ

p հա-լար նա - լի - թով: - չար:

D.C.

Աղջիկ Կազերով,
Թել-թել մազերով,
Գերեցիր դու ինձ
Հազար Կազերով:

Հագել ես ալը,
Գցել ես շալը,
Թառ բոչիդ մատաղ,
Սիրուն իմ յարը:

Ախ, իմ սիրեկան,
Ինչո՞ւ հեռացար,
Քեզ ի՞նչ արի, յար,
Որ ինձ մոռացար:

Andante, rubato

ՄԵՐՈՒԷՆՈՒ

Սի-րու - հիս ֆեյ հա - ժար կյանքու կես ե - լավ
- Եւկ - նու - նու - ծար Եու-Եան վարդաբերակ

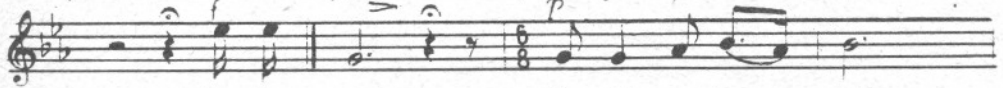
ին ա - նունն էր մի -
ն - շինչ են ինչ հա -

որ ինչ կյանք սր - վավ:
իմ ան-զինն հո

այն
ժար

Allegro moderato

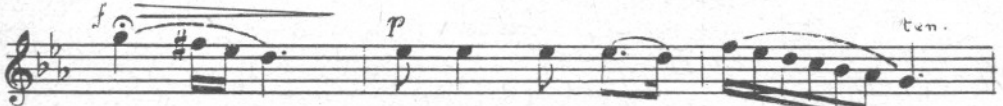
մա-նու - գյակ: Աղ-զինն դու սի - բուն

Եր-ֆեյ ա-նու - նով սն - վո - բակ աչ - ֆով

երկ - նա-ժիր ուն - ֆով աչք-վի' ֆո սիր -

- սր, այ-րն - ցիր հր - բով

վառ-վի' ֆո հո - զին վա-ռն-ցիր սի - բով:

Con sentimento

97 *mp*

Պաղ աղ-բյու՛ւ քի՛ սո - սը կանգնածնի՛

աղ-գիկ ջնո՛խնսս՝ - փոր լըց-րած գուրն էր

ս - նու - ծիկ, աշ՛ ու ուն՝ - քը դաւ-

mp poco

նով ֆա-սած գն - ղն - ցիկ: Մայրիկ,

animato

զար - նկն - ցա, սի - րում եւ

նո - րան, սի փո - քըր՝ ախնարկով արամ

իկ նր - ան սի փո - քըր ախնար -

կով արամ իկ նր - ան:

Marcia funebre

98

Ո՛չ փող զարկինք, ո՛չ ար - չա - զանք լեռ - նա -
 - սույլ, ո՛հ, լեռ - նա - սույլ,
 սա - թևի հ սար չա - րա - շք - թուկ
 սա - թևի լուր, ո՛հ, սա - թևի լուր: լուր:

Ոչ փող զարկինք, ոչ արձագանք լեռնասույզ ։
 Սարե սար չարաշշուկ տարին լուր.
 Ու չերգեցինք ողբոց երգեր սրտահույզ,
 Երբ պատանվույն բացինք մոռալ փոսին դուռ:

Գիշերական մունջ ստվերներ շուրջ կային,
 Երբ հրացանի կոթով զհող փորեցինք .
 Լուսին միայն դողդոջ շողալը մեր գլխին,
 Սուգ էր պատեր գդաշտ, բլուր և երկինք:

Պետք չէր դագաղ, և ոչ ճերմակ պատանքներ,
 Որով գոցվեր ազատորդի Զեյթունցին.
 Նա հետ մարտին կարծես հոգնած կհանգչեր,
 Ու վերարկուն կարմիր բավեր յուր անձին:

Անձայն ու ։ կարճ «Ննչեցելոց» մի գրուցեց
 Մեր քաջ տերտերն, զինվոր հայոց՝ Վստոռծո,
 Գովեց զմահն և զբաշտությունն յուր օրհնեց,
 Թույլ չի տվավ հառաչ մ' ու ճիչ հանելո:

Բայց երբ գլուխն ի բարձ դրինք հողաշեն,
 Տեսանք զգեղ ճակտին ու վերքն պայծառ .
 «Ով պատանչակ, ըսինք ամենքս մեկ բերենն,
 Վասն հայրենյաց մեռար, դու շատ ապրեցար»:

99 *Liberamente*

Հո՛ւ հո - լի՛լ, հո - լի՛լ, հո - լի՛լ, հո - լի՛լ,

հո՛ զան, հո՛ զան հո՛: Ո՞ն թո՛ղ ա-րազո-մեծզան

հո՛ղ ա - րա սի - րուն զան. հո՛ղ ա-րա սիրայե՛ր զան,

հո հո - լի՛լ, հո - լի՛լ, հո - լի՛լ, հո - լի՛լ

հո զան, հո զան, հո:

Clara voce

100

p *mf*

Tranquillo recitativo

ՄՈԿԱՑ ՄԻՐՁԱ

101

Օրն էր ուր - բարձ լուս - ի շա - բարձ,
 գլաճ է - թիր ենք Մա - լա - իյա - վեն,
 թղ-թիկ մ'ն - կավ զը - գի - թու խղ - ֆեն,
 ա - ոին, բե - թին Մա-լա-իյա - վեն, սը - վին ի չեռ
 Մո - կաց Միր - վեն: - հա-լա՛ր ափսոս,
 Մոկաց Միր - վեն:

Օրն էր ուրբար
 Լուս ի շարբար,
 Գեաշտ էրիր ենք Մալաբյավեն.
 Թղթիկ մ' եկավ Ջրգիրու բաղբեն,
 Առին, բերին Մալաբյավեն,
 Տվին ի ձեռ Մոկաց Միրգեն.
 — Հազար ափսոս, Մոկաց Միրգեն:

Larghetto

ԿՈՌՆԵԿ

102

dolce

Կո՛ռնկ, ուստի՞ կու - զաս,

ծա - նա եւ ճայ - նիդ,

dolce

Կո՛ռնկ մեր աւ - խար - հեն

խապ - րիկ մը չու - նիս

Կո՛ռնկ, մեր աւ - խար - հեն

խապ րիկ մը . չու - նիս :

Կո՛ռնկ, ուստի՞ կուզաս, ծառա եւ ճայնիդ.
 Կո՛ռնկ, մեր աշխարհեն խապրիկ մը չունի՛ս:
 Մի վազեր, երամիդ շուտով կրհասնիս,
 Կոռնկ, մեր աշխարհեն խապրիկ մը չունի՛ս:

Թողեր եւ ու եկեր մըլքերս ու աչգիս,
 Քանի որ ա՛խ կանիմ, կըքաղվի հոգիս:
 Կո՛ռնկ, պահ մի կացիր, ճայնիկդ ի հոգիս.
 Կո՛ռնկ, մեր աշխարհեն խապրիկ մը չունի՛ս:

Աշուն է մոտեցել, գնալու ես թեպտիր,
 Երամ ես ժողվել հազարներ ու բյուր -
 Ինձ պատասխան չըտվիր, ելար գնացիր,
 Կո՛ռնկ, մեր աշխարհեն գնա՛, հեռացիր:

Expansive
con affetto

ԿԱՆՁԵ ԿՈՒՈՒՆԿ

103

Կանչե՛, կը-նու՛նկ, կան-չե՛, ֆանի գա-րուն է,

դա-րիք-նե-րու սիր-քը գունդ գունդա-րուն է:

poco mosso

Կը - նու՛նկ գան, կը - նու՛նկգան, գա - րուն է,

կը - նու՛նկ գան. կը - նու՛նկ գան. գա - րուն է,

ա՛խ, սիր - քըս ա - րուն է:

Կը - նու՛նկ գան, կը - նու՛նկ գան. գա - րուն է.

կը - նու՛նկ գան, կը - նու՛նկգան, գա - րուն է,

ա՛խ, սիր - քըս ա - րուն է:

ppp

Կանչե՛, կրող՝նկ, կանչե՛, քանի գարուն է,
Ղարիբներու սիրտը գունդ-գունդ արուն է:
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, գարուն է,
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, գարուն է,
Ա՛խ, սիրտըս արուն է:

Կանչե՛, կրող՝նկ, կանչե՛, քանի արոտ է.
Աշխարհն է արեգակ, սիրտըս կարոտ է:
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, արոտ է,
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, արոտ է,
Ա՛խ, սիրտըս կարոտ է:

Կանչե՛, կրող՝նկ, կանչե՛, քանի արև է.
Աշնան կերթաս երկիր, յարիս բարեվե:
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, արև է,
Կրող՝նկ ջան, կրող՝նկ ջան, արև է.
Ա՛խ, յարիս բարեվե:

Naturala

ԿՈՒԾՆ ԱՌԱ

104

Կուժն ա - նա, ե - լա սա - րը,

չը - գը - սա Ֆի - դան յա - րը,
con calore

Ֆի - դան յա - րը ինչ սը - վե՛ք, շը -

- լա - շե՛մ ահ ու զա - րը:

Կուժն առա, ելա սարը,
 Չըգըտա ֆիդան յարը-
 Ֆիդան յարը ինձ տըվեք,
 Չըքաշեմ ահ ու զարը:

Մեծ սարի հովին մեռնեմ,
 Շեկ տըղի բոչին մեռնեմ.
 Մի տարի ա չեմ տեսել,
 Տեսնողի աչքին մեռնեմ:

Բլբուլը դարի վըրա,
 Խընձորը ծառի վըրա.
 Սիրած սիրածի տաչին,
 Չոր գետնին՝ քարի վըրա:

Lento

ՔԱՐՈՒՆ Ա

105

Քա - րուն ա, ճուն ա արել,
 իմ շարն ինձից - նից ա սա - նել:
 Վա՛յ, լե, լե, Վա՛յ լե, լե,
 Ա՛խ, չոր - նա՛, Վա՛խ, ա՛յ յար,
 Վա՛յ, լե, լե, լե, լե, լե:
 Չար մարդու լեզուն:
 Վա՛յ, լե, լե, Վա՛յ, լե, լե,
 Ա՛խ, չոր - նա, Վա՛խ, ա՛յ, յար,
 Վա՛յ, լե, լե, լե, լե, լե:
 Չար մարդու լե - լե:
 Վա՛յ, լե, լե, լե, լե:
 Չար մարդու լե - լե:

Քարուն ա, ճուն ա արել.
 Վա՛յ, լե, լե, Վա՛յ, լե, լե,
 Վա՛յ, լե, լե, լե, լե:

Իմ շարն ինձից ա սառել:
 Ա՛խ, չորնա՛, Վա՛յ, ա՛յ յար,
 Չար մարդու լեզուն:
 Քամին փչում ա պաղ-պաղ,
 Լերդ ու թոքս անում ա դաղ:

Յա՛ր, ինձ բեմուրադ արիր,
 Սերդդ ինձնե զատ արիր:

Moderato grazioso

ՇՈՂԵՐ ԶԱՆ.

106 *P*

Ամ - պեղ ա, ջուն չի՛ գա - յի, Շո - դե՛ր զան,

սա - րի - ցը տուն չի՛ գա - յի, Շո - դե՛ր զան,

դու ԵՆ - րո - րա՛, դուն օ - րո - րա՛, Շո - դե՛ր զան,

ամ - պի տա - կին ջուն կե - րե - վա, Շո - դե՛ր զան:

Դու ԵՆ - րո - րա՛, դուն օ - րո - րա՛, Շո - դե՛ր զան,

ամ - պի տա - կին ջուն կե - րե - վա, Շո - դե՛ր զան:

106 Ամպել ա, ձուն չի՛ գալի,
 Շողե՛ր ջան.
 Սարիցը տուն չի՛ գալի,
 Շողե՛ր ջան.
 Դու շորորա՛, դուն օրորա՛,
 Շողե՛ր ջան.
 Ամպի տակին ձուն կերևա,
 Շողե՛ր ջան.

Սիրտըս կըրակով լցված,
 Շողե՛ր ջան.
 Աչքերիս քուն չի գալի,
 Շողե՛ր ջան.
 Դու շորորա՛, դուն օրորա՛,
 Շողե՛ր ջան,
 Ամպի տակին ձուն կերևա,
 Շողե՛ր ջան:

Հորք ա թափում վերիցը,
Ես վառա քո սերիցը.
Վարդավառին, ինձ համար
Ձուն բեր դու սարերիցը:

Սարի գրխին ձուն եկավ,
Շողե՛ր ջան.
Շեկիկ յարքս տուն եկավ,
Շողե՛ր ջան.
Ուն կերեվա, ձուն կերեվա,
Շողե՛ր ջան.
Բերդի տակին տուն կերեվա,
Շողե՛ր ջան.

Գեռ մուրագիս չըհասած,
Շողե՛ր ջան.
Վըրես խորունկ քուն եկավ,
Շողե՛ր ջան.
Ուն կերեվա, ձուն կերեվա,
Շողե՛ր ջան.
Բերդի տակին տուն կերեվա,
Շողե՛ր ջան:

Աշունն եկավ սարիցը,
Տերև թափեց ծառիցը.
Շողոն դարդով լըցվել ա,
Հեռացել ա յարիցը:

Moderato

107 *mf*

Հով ա - րեխ սա - րեթ զան, հով ա - րեխ,

p

իմ դար - դիկն դար - ման ա - րեխ: -

Piu mosso $\text{♩} = 72$

p

Սա - րե - րը հով շե՛ն ա - Լու՛ւ,

pp

սա - րե - րը հով շե՛ն ա - Լու՛ւ,

mf

իմ դար - դիկն դար - ման ա - Լու՛ւ,

p

իմ դար - դիկն դար - ման ա - Լու՛ւ:

f

Աճ - պե՛ր, աճ - պե՛ր մի շի՛տ զով ա - րեխ,

մփ - բար անց - ընդ թա - փեմ, ծո՛վ ա - ընմ,
 գեւ մար - դու օր - ա - ըն - վը
 սնվ հո - ղի տա - կով ա - ընմ:

Հո՛վ արեք, սարե՛ր ջան, հո՛վ արեք,
 Իմ դարդին դարման արեք:
 Սարերը հով չե՛ն անում,
 Իմ դարդին դարման անում:

Ամպե՛ր, ամպե՛ր, մի քիչ գո՛վ արեք,
 Վարար անձրև թափեք, ծո՛վ արեք,
 Գեւ մարդու օր-արևը
 Սև հողի տակով արեք:

Հո՛վ արեք, ամպե՛ր ջան, հո՛վ արեք,
 Իմ դարդին դարման արեք:
 Ամպերը հով չե՛ն անում,
 Իմ դարդին դարման անում:

Սարե՛ր, ձորե՛ր, դաշտե՛ր ու ջրեր՛ր,
 Մարմանդ-մարմանդ վազող աղբյուրնե՛ր,
 Մի վե՛ր կացե՛ք իմացե՛ք,
 Տեսե՛ք իմ սրբոսի ցավեր:

Lento. Con affetto

• ՄԻՐԱՆԻ ՄԱՌ

Օհ - րա - նի՛ ծառ, բար սի՛ սա, վա՛յ.

ճղ - նե - շրդ ի - բար սի՛ սա, վա՛յ,

Meno lento

Ա - մեկ մե - զրդ մակ գա - յիս,

յա - վե - բար ի - բար սի՛

su: su:

Moderato Lamento ma

Հա՛, տը - վե՛՛,

Գը - նա, էլ

tranquillo

ն՛ս տը - վե՛՛, սա - բեր, - հովն ըն - կալ,
ն՛ս շը - գա էս սար - վա սա - բին, -

սրը - թիս իրն - դուս ծովն ըն - կալ.
սեւ դարուն ին վը - գովն ըն - կալ:

Più lento, con dolore

Հո՛վ, հո՛վ, հովն ըն - կավ,-
սրր - սիս խըն - դում ծովն ըն - կավ:

Ծիրանի ծառ, բար մի՛ տա,
Վա՛յ.

Ծղղներըդ իրար մի՛ տա,
Վա՛յ.

Ամեն մեջըդ ման գալիս
Ցավերս իրար մի՛ տա:

Հա՛, տըվե՛ք, ետ՛ տըվե՛ք սա՛րեր, — հովն ընկավ,
Սըրտիս խընդում ծովն ընկավ.
Գընա, էլ ետ չըգա էս տարվա տարին,
Սև դարդն իմ վըզովն ընկավ:

Հո՛վ, հո՛վ, հովն ընկավ,
Սըրտիս խընդում ծովն ընկավ:

Մեռս բաղում բանելեն,
Մի կողմեն ջուր անելեն.
Ծառերին թուփ չըմընաց
Դարդիս դարման անելեն:

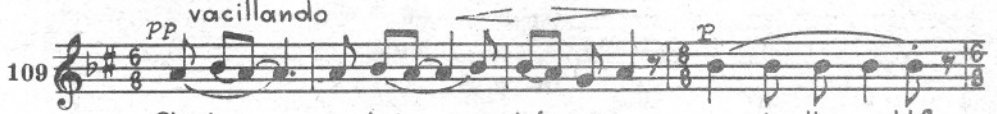
Սև ամպը գըցել ա հով,
Մութը տըվել ա իմ բով.
Տեսնում եք՝ ինձ պատել ա
էս անիրավ արյուն ծով:

Նըստած տեղիս բար՝ չունիմ,
Էրված սըրտիս ճար չունիմ.
Ա՛յ անօրեն, փուչ աշխարհ,
Բաղ ունիմ ու բար չունիմ:

Andante dolce

ԲԵՆԵՐ, ՅՈՒՆԵՐ

109 *pp* *vacillando*

Բն-լնր, ցո-լնր՝ իմ յա-րը, ա-րե-վի սա-կին

vivamente

Բն-լնր, ցո-լնր՝ իմ յա-րը:

con calore

Սա-րի առ-վոր. մեկ մե-կա-վոր, ժե՛կ սր - դա,

f

ժո՛ղ ա-րե-գակ, թո՛ղ ա-րե-գակ, ե՛կ, սր - դա:

come eco

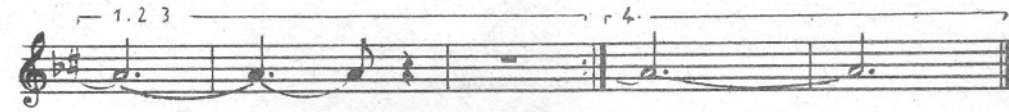
Սա-րի առ-վոր, մեկ մե-կա-վոր, ժե՛կ սր - դա,

f

ժո՛ղ ա-րե-գակ, թո՛ղ ա-րե-գակ, ե՛կ, սր - դա:

1. 2. 3. 4.

Բն-լնր, ցո-լնր՝ իմ յա-րը:

Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը,
Արևի տակին
Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը:
Սարի սովոր,
Մեն մենավոր,
Շե՛կ տրդա.
Թո՛ղ արեգակ,
Թո՛ղ արեգակ
Ե՛կ, տրդա:

Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը,
Աղբյուրի ակին
Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը:
Կանաչ առվով,
Ծանաչ առվով
Ե՛կ, տղա.
Բաղովն արի,
Շաղովն արի,
Շե՛կ տրդա:

Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը,
Գերանդին ուսին
Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը:
Հով ծառի տակ,
Չով ծառի տակ
Ե՛կ, տրդա.
Հունձ ես արել,
Քրտինք դառել,
Շե՛կ տրդա:

Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը,
Չա՛ն աչքի լուսին:

Քելեր, ցոլեր՝ իմ յարը:
Հով է, բընի՛ր,—
Չով է, բընի՛ր,—
Ե՛կ, տրդա.
Հունձ ես արել
Շատ բեզարել,
Շե՛կ տրդա:

Joyeux

ՀՈՅ ԿԱԶԱՆ

110

Հոյ, Եւ' - զան իմ, Եւ' - զան իմ, զա՛ն Եւ' - զան
 իմ, Եւ' - զան իմ, հոյ, Եւ' - զան իմ, Եւ' - զան իմ,
 զա՛ն, Եւ' - զան իմ, Եւ' - զան իմ, Եւ' - զան, դու ըս -
 - թով տի - կար, կա - նաչ սա - թե - թով տի - կար,
 խոբ - խոբ ջո - թե - թով տի - կար: Եւ' - զան, դու ըս -
 - թով տի - կար, կա - նաչ սա - թե - թով տի - կար,
 խոբ - խոբ ջո - թե - թով տի - կար: Գար - նան սի -

-րուն ծաղիկ ես, հո՛յ, Նա՛-լան իմ, Նա՛լան իմ,

իևջ հա-ժար ս - դունիկ ես, զա՛ն, Նա՛-լան

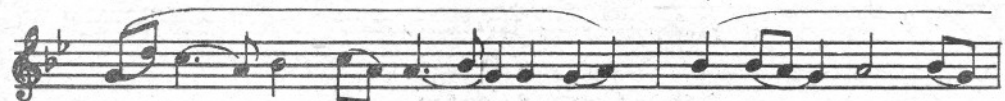
իմ, Նա՛-լան իմ, գրչ - խիս վր - րով պր-ժիս ռուր, հո՛յ, Նա՛լան

իմ, Նա՛-լան իմ, նախ - շուն թե՛վ թի - թունիկ ես, զա՛ն, Նա՛-լան

իմ: Նա՛լան իմ: Յար զան, դու բա - րով Ե - կար,

կա - նաչ սա - թե - րով Ե - կար, խոր-խոր ջո - թե -

-րով Ե - կար: Յար զան, դու բա - րով Ե - կար,

կա - նաչ սա - թե - րով Ե - կար, խորխոր ջո-թե - րով Ե - կար:

Հո՛յ, Նազա՛ն իմ, Նա՛զան իմ,
Ջա՛ն, Նա՛զան իմ, Նա՛զան իմ,
 Նա՛զան, դու բարով եկար,
 Կանաչ սարերով եկար,
 Խոր-խոր ձորերով եկար:
Գարնան սիրուն ծաղիկ ես,
 Հո՛յ, Նա՛զան իմ, Նա՛զան իմ,
Ինձ համար աղունիկ ես,
 Ջա՛ն, Նա՛զան իմ, Նա՛զան իմ,
Գլխիս վրով պընիս տուր,
 Հո՛յ, Նա՛զան իմ, Նա՛զան իմ,
Նախշուն-թև թիթենիկ ես,
 Ջա՛ն, Նա՛զան իմ, Նա՛զան իմ:

Յա՛ր ջան, դու բարով եկար,
 Կանաչ սարերով եկար,
Խոր-խոր ձորերով եկար:

Ճամփա տրվեք՝ առաջ գամ,
Սիրած յարիս բարև տամ.
Ուխտ եմ արել, որ առնեմ.
Թող տեսնի աշխարհս պլամ:

Սա՛րեր, ձո՛րեր, ետ կացե՛ք,
Իմ յարի ճամփեն բացե՛ք.
Յար յարի հետ խոսելիս
Ականջ արեք, իմացե՛ք:

111 *Andante*

p Չի-նար ես, կե-նա-նա՛յ մի, ջա՛ր, ջա՛ր.

p ջա՛ր, մեր դրո-նեն հե-նա - նա՛յ մի, ջա՛ր, ջա՛ր,

pp ջա՛ր. ջա՛ր, նա նա՛յ, նա՛յ. նա՛յ, նա՛յ, նա՛յ,

pp նա՛յ. նա՛յ. նա՛յ. նա՛յ. նա՛յ: Յա՛ր. նա նա՛յ, նա՛յ, նա՛յ,

նա՛յ, նա՛յ, նա՛յ. նա՛յ, նա՛յ. նա՛յ. նա՛յ, նա՛յ:

ՉԻՆԱՐ ԵՍ

Չի՛նար ես, կե՛ռանա՛յ մի
 Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր.
 Մե՛ր դրոնեն հե՛ռանա՛յ մի,
 Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր.
 Յա՛ր, նա նա՛յ, նա՛յ նա՛յ, նա՛յ:
 Նա՛յ նա՛յ, նա՛յ նա՛յ, նա՛յ:
 Յա՛ր, քո աստված կըսիրես,
 Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր:
 Հե՛ռու ես, մոռանա՛յ մի:
 Յա՛ր, յա՛ր, յա՛ր:
 Յա՛ր, նա նա՛յ, նա՛յ նա՛յ, նա՛յ:
 Նա՛յ նա՛յ, նա՛յ նա՛յ, նա՛յ:

Ձեր բաղի դուռը բաց ա,
Ոտները շաղով թաց ա,
Ինձանից հեռացել ես՝
Աչքերըս լիքը լաց ա:

Ըս գիշեր երազ տեսա,
Հերկերըս վարած տեսա,
Ամո՞թ քեզի, ա՛յ տղա,
Քու յարը տարած տեսա:

Allegretto dolce

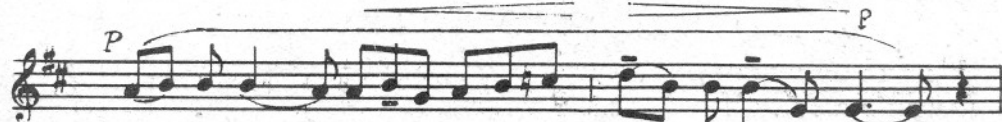
ԱՆ ԱՅՈՒՄ

Sopr. semplice

112

Այ այ-լու - դրս կո - բալ չեր դուն՝

փո - թոթել է սիր - քանդոր - մուն,

բաղ - ք ղն - ջի գր - ցեց էս կուն, քա՛նն զան

սի - բուն ք - դա սո՛ր այ - լու - դրս:

Բաղ - ք ղն - ջի գր - ցեց էս կուն, քա՛նն զան,

սի - բուն ք - դա, սո՛ր այ - լու - դրս:

Tener *con tenerezza*

Այ այ - լու - դրդ ես զք - զք - սա:

f *f* *p*

եր - դր վուս ես' սաս վածիդ - կա:

mf *mf* *p* *mf*

ով զք - սեյ է' թող թե - թի սա, զա՛ն-զա՛ն:

mf *p*

սի - բուն աղ - զիկ քո այ - լու - դրդ:

mf *mf* *p* *mf*

Ով զք - սեյ է' թող թե - թի սա, զա՛ն-զա՛ն:

mf *p*

սի - բուն աղ - զիկ, քո այ - լու - դրդ:

112 ԱՂԶԻԿ Ալ այլուղըս կորավ ձեր դուռ՝
Փոթոթել է սիրտըս մըրմուռ.
Բախտը ինձի գցեց էս կուռ,
Զա՛նո ջա՛ն.
Սիրուն տղա տուր այլուղըս:

ՏՂԱ. Ալ այլուղըդ ես չըգտա,
Երդըվում եմ՝ աստված վըկա.
Ով գըտել է՝ թող բերի տա,
Զա՛նո ջա՛ն.
Սիրուն աղջիկ, քո այլուղըդ:

ԱՂԶԻԿ Ալ այլուղըս յարս էր բաշխել,
Ալ աբըրշում շուրջը նախշել.
Պատկերըս վըրեն էր բաշել,
Սիրուն տըղա, տո՛ւր այլուղըս:

ՏՂԱ. Զահիլ ջիվան՝ սարերն ընկա,
Յավուտ սըրտիս ճար չըգըտա.
Քո սերն ինձի հոգի կուտա,
Թող ինձ մընա ալ այլուղըդ:

ԱՂԶԻԿ — Ա՛խ, ի՛նչ ասեմ իմ խորթ մորըս,
Կամ ի՛նչ պատմեմ ազիզ հորըս.
Խաբար կուտան շեկ աղբորըս,
Տը՛ղա, տը՛ղա, տո՛ւր այլուղըս:

ՏՂԱ. — Սեվո՛ւկ աղջիկ, սիպտակ հագիր,
Առ այլուղըդ, վերքըս կապիր.
Սիրուդ գերի՛ ինձ մի՛ տանջիր,
Էրված աղջիկ, ա՛ն այլուղըդ:

Largo ad libitum

ԱՆՏՈՒՆԻ

118

Սիր - քո նր - ման է

էն սիր - լամ քո - ներ,

կոս - րեր գե - րան - ներ, խախ - տեր է սր - ներ.

բունսի - տի դր - նեն մեզ վայրի հավեր

եր - քամ չի քա - լեմ էն ել - ման գե - ներ,

ը - նիմ ջրկ - նե - րու ջա - գե - րա - ցուն կեր:

Սիրտըս նման է էն փրլած տղներ,
 Կոտրելի գերաններ, խախտեր է սրներ.
 Բուն պիտի դրենն մեջ վայրի հավքեր.
 Երթամ,՞ ձի թալեմ էն ելման գետեր.
 Ըլնիմ ձկներու ձագերացըն կեր:
 Ա՛յ, տո լա՛ն տրնավեր:

Սև ծով մ'եմ տեսե, սիպտակն էր բոլոր,
 Ալին կլլզարներ, չէր խառնի հիրոր.
 Էն ո՞րն է տեսե մեկ ծովն երկթավոր,
 Անտունի սիրտն է պղտոր ու մուր:
 Ա՛խ, իսկի մի՛ լնիք սըրտիկ սեվավոր:
 Ա՛յ, տո լա՛ն տրնավեր:

114 *Comodo* *p* *sf dim.* *dolce* *3* *diminuendo,*

Օհ - ծեռ - նակ ծի - ծեռ - նակ, դի՛ գար-

p, *p* *mf p* *pp* *piu.*

նակ սի - րուն թրոշ - նակ, ծի - ծեռ -

sf dim. *dolce* *3* *diminuendo* *p*,

- նակ ծի - ծեռ - նակ, դի՛ գար - նակ սի -

p dim. *con fuoco* *sf p dim.* *appassionato* *3*

րուն թրոշ - նակ, դի՛ սի ու՛ր ինչ ա -

smorzando *p* *mf* *dim.*

- սա, թրո - շու՛մ եւ այդ-պէս ա - թագ, դի՛ - սի

piu. f *poco a poco celando dim.* *pp*

ու՛ր, ինչ ա - սա, թրո - շու՛մ եւ այդ-պէս ա - թագ:

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,
Դու՛ զարնան սիրուն թըռչնակ,
Դեպի ո՛ւր, ինձ ասա,
Թըռչում ես այդպես արագ:

Ա՛խ, թըռի՛ր ծիծեռնակ,
Ծընած տեղըս Աշտարակ,
Անդ շինիր քո բունը
Հայրենի կըտուրի տակ:

Անդ հեռու պետք
Հայր ունիմ սրգավոր,
Որ միակ իր որդուն
Սպասում է օրն օր:

Երբ տեսնես դու նրբան,
Ինձնից շատ բարև արա.
Ասա, թող նրստի լա
Իր անբախտ որդու վըրա:

Դու պատմիր, թե ինչպես
Աստ անտեր ու խեղճ եմ ես,
Միշտ լալով, ողբալով՝
Կյանքս մաշվել, եղել է կես:

Ինձ համար ցերեկը
Մուտ է շըրջում արեգը.
Գիշերը թաց աչքիս
Քունը մոտ չի գալիս:

114 Ասի՛ր, որ չըբացված՝
Թառամեցա միայնացած,
Ես ծաղիկ գեղեցիկ՝
Հայրենի հողից զըրկված:

Դե՛հ, սիրո՛ւն ծիծեռնակ,
Հեռացի՛ր, թըռի՛ր արագ
Դեպի հայոց երկիրը՝
Ծընած տեղըս՝ Աշտարակ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

	Էջ
Առաջաբան	3
ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ (V Դ.)	
1. Անկանհիմ առաջի քո	9
2. Ծով կենացադոյս	10
3. Զըղշման իմոյ զարտասուս	11
ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՎ (V Դ.)	
4. Այսօր գոյով ի Բերանհայ	12
5. Ահաւոր եւ թագաւոր	13
6. Որ վերօրհնիս	14
ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍՅՈՒՆԵՑԻ Ա (V Դ.)	
7. Փառաւոն հանդերձ կառօքն	15
ՄՈՎՍԵՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ (V Դ.)	
8. Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի	16
9. Ուրախացիր Սրբոհի	17
ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՂՑԵՑԻ (VII Դ.)	
10. Անձինք նրիրեալք	18
ԱՆԱՆԻԱ ԾԻՐԱԿԱՅԻ (VII Դ.)	
11. Վասն մերոյ փրկութեան	19
ԲԱՐՍԵՂ ԺՈՆ (VII Դ.)	
12. Երկրպագեմք քեզ	20
ՍԱՀԱԿ ԶՈՐԱՓՈՐԵՑԻ (VII Դ.)	
13. Էջ միածինն ի հօրէ	21
14. Ուրախ լեր	22
15. Որ նշանաւ ամենայաղթ	23
ԱՇՈՏ ՊԱՏՐԻԿ (VII Դ.)	
16. Զորս ըստ պատկերի քոյ	24
ՀՈՎՀԱՆ ՕԶՆԵՑԻ (VIII Դ.)	
17. Նահատակ բարի	25

ԽՈՍՐՈՎԻ ԴՈՒՆՏ (VIII Դ.)	26
18. Զարմանալի է ինձ	
ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ (X Դ.)	28
19. Հաւուն Հաւուն	29
20. Սայլն այն իջանէր	81
21. Անեղ ձայնս	82
22. Հաւիկ	
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳԻՍՏՐՈՍ (XI Դ.)	83
23. Խաչն կենաւաբ	
ՊԵՏՐՈՍ ԳԵՏԱԴԱՐՁ (IX Դ.)	84
24. Արիացեալք	
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՍԱՐԿԱՎԱԳ (XI—XII Դ.)	36
25. Անսկիզբն բանն	
ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀԼԱՎՈՒՆԻ (XII Դ.)	37
26. Ով զարմանալի	
ՆԵՐՍԵՍ ԸՆՈՐՀԱԼԻ (XII Դ.)	38
27. Առաւօտ լուսոյ	39
28. Աշխարհ ամենայն	40
29. Ուրախացան ազգք մարդկան	41
30. Աղաչանօք	43
31. Նոյն և նման	44
32. Նորահրաշ պսակաւոր	45
33. Գովեա Երուսաղէմ	46
34. Վարդավառի երգ	48
35. Արևազալի երգ և յորդորակ	
ՆԵՐՍԵՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ (XII Դ.)	49
36. Որք տնկակից եղաք	
ՀԱԿՈՒ ԿԼԱՅԵՑԻ (XIII Դ.)	50
37. Այսօր ցնծան	
ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՏԱՐՈՆԵՑԻ (XII—XIII Դ.)	51
38. Խորհուրդ խորին	
ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԵՐԶՆԿԱՑԻ (XIII Դ.)	53
39. Այսօր զուարճացեալ	54
40. Այսօր ձայնն Քայրական	
ՄԻԻԹԱՐ ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ (XIII Դ.)	55
41. Սիրտ իմ սասանի	
ԱՌԱՔԵԼ ԱՅՈՒՆԵՑԻ (XIV—XV ԴԴ.)	56
42. Դաաքն հրեական	
43. Աստուածն ամենի	57

Հոգևոր անանուն երգեր

44. Տիրամայրն	58
45. Սուրբ սուրբ	59
46. Հայր մեր	60
47. Տէր ողորմեա	61
Միջնադարյան Ակնա ժողովրդա-Գուսանական երգեր	
48. Անտունի	62
49. Գիշեր ցորեկ	64
50. Մի լար մայրիկ (Հարսանեկան երգ աղջիկ տանելուն)	65
51. Օրոր	66
52. Ակնա կոունկ (ձայնագրությունը Ն. Թահմիզյանի	67
Վանի երգեր	
53. Դըլե յաման	69
54. Լե լե ջինար	70
55. Սանդի երգ	71
56. Բերի երգ	72
ՆԱՂԱՇ ՀՈՎՆԱԹԱՆ (XVII—XVIII ԴԴ.)	
57. Տաղ ի վերայ Գուրջատանայ գոգալներին	73
ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱ (XVIII Դ.)	
58. Քանի վոր ջան իմ	75
59. Չիս ասում թե լաց իս էլի	78
60. Ուստի գութաս դարիք բըլբուլ	80
61. Բըլբուլի հիդ լաց իս էլի	83
62. Աշխարումըս ախ չիմ քաշի	84
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԴՊԻՐ (1685—1768)	
63. Ի նընջմանէդ արքայական	86
ՊԵՏՐՈՍ ՂԱՓԱՆՑԻ (+1784)	
64. Առաւօտեան քաղցրը և անոյշ հովերըն (ձայնագրությունը Ն. Թահմիզյանի)	88
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԱՄԴԱՐՅԱՆ (1795—1834)	
65. Պարերգութիւն	90
ԾԻՐԻՆ (1827—1856)	
66. Այգեպան	91
67. Բյուբյուլ քո նըման	92
68. Ակնարկյա ով իմ սիրունի	93
ԶԻՎԱՆԻ (1846—1909)	
69. Զախորդ օրերը	95
70. Ազգ իմ	97
71. Դեռ գիշեր է, առավոտ չէ	100
72. Ավարայրի դաշտը	102

73. Ընկեր	104
74. Մայրիկ	106
Աշխարհիկ անանուն երգեր	
75. Կույր աշուղը (ձայնագրությունը Ն Թահմիզյանի)	108
76. Տեր, կեցո դու զհայս (խոսք Մ. Թադիադյանի)	109
77. Ազատ Աստվածն (խոսք Մ. Նալբանդյանի)	110
ԳԱԲՐԻԵԼ ԵՐԱՆՅԱՆ (1827—1862)	
78. Կիլիկիա (խոսք Ն. Ռուսինյանի)	112
79. Հայապտան (խոսք Հ. Միրզա-Վանանդեցու)	114
ՏԻԳՐԱՆ ՉՈՒՆԱԶՅԱՆ (1837—1898)	
80. Գարուն (խոսք Մ. Պեշկեթաշլյանի)	116
81. Մենք քաջ տոհմի զավակներ ենք (խոսք Թ. Նալյանի)	118
82. Զեյթունցիների քայլերգը (խոսք Հ. Չաքրյանի)	120
Ժող. երգեր Ավ. Իսահակյանի խոսքերով (ձայնագրությունները Ն. Թահմիզյանի)	
83. Մաճկալ ես	121
84. Որսկան ախպեր	122
85. Սիրեցի յարս տարան	123
86. Ախ իմ ճամփես	125
87. Օտար ամայի	126
88. Սև-մութ ամպեր	127
89. Դարդս լացեք	129
ԶՐ. ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱ (1853—1902)	
(ձայնագրած երգերից)	
90. Գացեք տեսեք	130
91. Լեպհո, լե, լե	133
ՄԱԿԱՐ ԵԿՄԱԼՅԱՆ (1856—1905)	
(ձայնագրած երգերից)	
92. Բերդիցը դուրս ելա Ալազյազ տեսա	134
93. Ծախարակ (խոսք Ղ. Աղայանի)	136
94. Մըր խոր պապկե գերեզման (և Երթանք Ստանբոլ)	137
95. Աղջիկ Նազերով	139
96. Սիրուհիս (և Աղջիկ դու սիրուն)	140
97. Պաղ աղբյուրի մոտը (Զիվանի)	141
98. Թաղումն քաջորդվույն (խոսք Մ. Պեշկեթաշլյանի, երաշտու- թյունը Մ. Եկմալյանի)	142

ԿՈՄԻՏԱՍ (1869—1935)

(ձայնագրած երգերից)

99. Կալի երգ	143
100. Ալազյազ	144
101. Մոկաց Միրզա	145
102. Կոունկ	146
103. Կանչե կոունկ	147
104. Կուծն արա	149
105. Գարուն ա	150
106. Շողեր ջան	151
107. Հով արեք	153
108. Ծիրանի ծառ	155
109. Քելեր, ցոլեր	157
110. Հոյ, Նազան	159
111. Չիմար ես	162
112. Ալ ալլուդս	164
113. Անտունի	167
114. Ծիծեռնակ (խոսք. Գ. Դողոխյանի)	169

287 21

ՈՍԿԵՓՈՐԻԿ

Կազմեց և խմբագրեց՝ ՆԻԿՈՂՈՍ ՔԱԼՄԻՉՅԱՆԸ

ВОСХЛЕПОРИК

Жемчужины армянского напева
Составитель и редактор — Никогос Тагмизян

(На армянском языке)

Издательство «Советакан грох»

Ереван, 1982

Խմբագիր՝ Լ. Ա. Ասովածատյան
Նկարիչ՝ Ռ. Ս. Զուլհալյան
Գեղ. խմբագիր՝ Օ. Ա. Ասատրյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ա. Վ. Հովհաննիսյան-
Վերստուգող սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Աբրահամյան

Հանձնված է շարվածքի 15. 1. 82 թ.: Ստորագրված է տպագրության 16. 12. 82 թ.: ՎՅ 09091: Ֆորմատ 70×100¹/₁₆: Քուղթ՝ օֆսեթ.: Տառատեսակ՝ «Նորք»: Տպագրություն օֆսեթ., 14,3 պայմ. տպ. մամ., 8,7 հրատ. մամ.: Տպաքանակ՝ 10000: Պատվեր՝ 1187: Գինը՝ 2ռ. 20կ.:

«Սովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան—9, Տերյան 91:
Издательство «Советакан грох», Ереван-9, ул. Теряна, 91.

ՀՍՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գործերի պետական կոմիտեի Հակոբ Մեղապարտի անվան պոլիգրաֆկոմբինատ, Երևան—9, Տերյան 91:

Полиграфкомбинат им. Акопа Мегапарты Госкомитета по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Арм. ССР, Ереван-9, ул. Теряна, 91.